

ΕΚΠ

1371

1)

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΑΓΡΗ

Γυμνασιάρχου

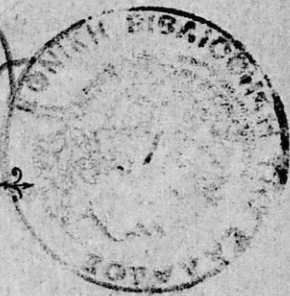
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Συνταχθεῖσα βιογραφικῶς κατὰ τὸ τελευταῖον ἐκδοθὲν
ἐπίσημον πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλη-
σιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

252 1/2 131

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

1371

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1895

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Επιμέλεια: Γεώργιος Παπαδόπουλος
Εκδόσεις: 1972

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

232
1972

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

7341
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΑΓΡΗ

Γυμνασιάρχου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Συνταχθεῖσα βιογραφικῶς κατὰ τὸ τελευταῖον ἐκδοθὲν
ἐπίσημον πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλη-
σιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

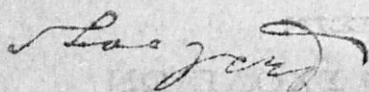

2232
κ.π.π. 95

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1895

ΠΑΝ ΓΝΨΙΟΝ ΑΝΤΨΤΥΠΟΝ ΦΈΡΕΙ ΤΗΝ ΨΠΟΓΡΑΦΨΝ ΜΟΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΦΡΑΓΨΔΆ ΜΟΝ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

§ Ι. ΗΡΑΚΛΗΣ

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀνεφάνησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄνδρες τινές, οἱ ὅποιοι ὑπερεῖχον ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Οὗτοι ἐκαλοῦντο ἥρωες καὶ ἡμίθεοι, διότι ἐπιστεύετο ὅτι εἶτε ὁ πατὴρ αὐτῶν, εἶτε ἡ μήτηρ, ἦτο θεός, ἢ κατήγετο ἐκ θεῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἀνδρείαν τῶν οὗτοι μετεχειρίσθησαν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐξολοθρεύοντες τοὺς κακούργους καὶ τὰ ἄγρια θηρία, οἱ ἄνθρωποι ἐθεώρησαν αὐτοὺς ὡς εὐεργέτας τῶν καὶ ἐτίμησαν ὡς θεούς. Οἱ ὀνομαστότεροι αὐτῶν εἶνε ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Θησεύς.

Ὁ Ἡρακλῆς ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀλκμήνης. Καὶ κατ' αὐτὴν δὲ τὴν βρεφικὴν τοῦ ἡλικίαν ἐδειξέ τὴν ὑπεράνθρωπον δύναμιν τοῦ πνίξας διὰ τῶν χειρῶν τοῦ δύο δράκοντας, τοὺς ὁποίους ἔστειλε κατ' αὐτοῦ ἡ θεὰ Ἥρα, ἡ ὁποία τὸν ἠχθρεύετο. Ὅτε δ' ἐφθασεν εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, ἐπαρουσιάσθησαν ἐνώπιόν τοῦ δύο γυναῖκες, ἡ μία ἦτο ἡ Ἄρετὴ καὶ ἡ ἄλλη ἦτο ἡ Κακία. Ἡ Κακία τοῦ ὑπέσχετο, ἂν ἠκολούθει τὸν δρόμον αὐτῆς, νὰ τὸν

νων τῶν Ἐσπερίδων, αἱ ὁποῖαι κατῴκουν πέραν τοῦ ὠκεανοῦ, τὰ ὁποῖα ἐφύλαττεν εἰς ἀθάνατος καὶ ἀκοίμητος ὀράκων μὲ ἑκατὸν κεφαλᾶς.

καὶ 16') Κατῆλθεν ἐκ Ταινάρου εἰς τὸν Ἄδην καὶ ἐκόμισεν ἐκεῖθεν τὸν τρικέφαλον φύλακα αὐτοῦ Κέρβερον.

Ἐκτὸς τῶν δώδεκα αὐτοῦ ἄθλων διέπραξε καὶ πλεῖστα ἄλλα ὑπεράνθρωπα κατορθώματα, τὰ ὁποῖα κατατάσσονται εἰς τὰ πάρεργά του· τὰ κυριώτερα τούτων εἶνε τὰ ἑξῆς: Ἀνέστησε τὴν ὠραίαν Ἄλκηστιν, σύζυγον τοῦ Ἀδμήτου, ἣ ὁποῖα ἀπέθανεν ἐκουσίως δι' ἀγάπην τοῦ ἀνδρός της. Ἠλευθέρωσε τὴν Ἡσιόνην, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας Λαομέδοντος, τὴν ὁποίαν ὁ πατήρ της εἶχε δεσμεύσει εἰς βράχον τινὰ πλησίον τῆς θαλάσσης, ἵνα τὴν φάγη θαλάσσιόν τι τερας. Ἠλευθέρωσε τὸν Τιτᾶνα Προμηθεά, τὸν ὁποῖον εἶχε δεσμεύσει ἐπὶ τοῦ ὄρους Καυκάσου ὁ Ζεὺς μὲ σιδηρᾶς ἀλύσεις, καὶ ἐφόνευσε τὸν γῦπα, ὅστις τοῦ κατέτρωγε τὰ σπλάγχχνα. Ἐπίσης ἠλευθέρωσε καὶ τὸν Θησέα ἐκ τῆς φυλακῆς, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν εἶχε ρίψει ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου Αἰδωνεύς, ὅτε ἦλθεν οὗτος μετὰ τοῦ φίλου του Πειρίθου νὰ ἀρπάσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Περσεφόνην. Ἐν Αἰγύπτῳ ἐφόνευσε τὸν τύραννον Βούσιριν καὶ τὸν υἱὸν του Ἀμφιδάμαντα, διότι οὗτοι ἔσφαζον πάντας τοὺς ξένους, οἱ ὁποῖοι ἤθελον μεταβῆ ἑκεῖ.

Τέλος μετὰ πολλὰς περιηγήσεις καὶ πλεῖστα ἄλλα κατορθώματα καὶ εὐεργεσίας, τὰς ὁποῖας ἐποίηε πανταχοῦ, ἐτελεύτησεν ὡς ἑξῆς: Ἡμέραν τινὰ, ἐνῶ ἔξετέλει θυσίαν,

ἐνεδύθη ἔνδυμά τι, τὸ ὅποιον ἦτο δηλητηριασμένον ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Κενταύρου Νέσσου, τὸν ὅποιον αὐτὸς ὁ Ἡρακλῆς εἶχε φονεύσει, διότι ἠθέλησε νὰ κακοποιήσῃ τὴν σύζυγόν του Δηϊάνειραν. Ὅτε δ' ἐνεδύθη αὐτό, ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται φρικτοὺς πόνους. Ἡθέλησε νὰ τὸ ἐκδυθῇ, ἀλλ' εἶχε κολλήσει εἰς τὸ σῶμά του τόσον σφιγκτά, ὥστε ἐξεσπῶντο μετ' αὐτοῦ καὶ αἱ σάρκες του. Ὅθεν ὁ Ἡρακλῆς μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τοὺς πόνους ἀνέβη εἰς τὴν Οἰτὴν κατὰ συμβουλήν τῆς Πυθίας μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὑλλου καὶ τοῦ φίλου του Φιλοκτῆτου καὶ συσσωρεύσας ξύλα πολλὰ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῶν διατάξας τὸν υἱὸν του νὰ βάλῃ τὸ πῦρ. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν ἠδύνατο ἔνεκα δειλίας, ἔθεσε τὸ πῦρ ὁ Φιλοκτῆτης καὶ πρὸς ἀμοιβὴν ἔλαβε τὰ βέλη του. Ὁ Ζεὺς ἀντήμειψε τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἡρακλέους διὰ τῆς ἀθανασίας καὶ συγκατέταξεν αὐτὸν μετὰ τῶν θεῶν.

§ 2. ΘΗΣΕΥΣ

Ὁ Θησεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηναίων Αἰγέως καὶ τῆς Αἰθρας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τροίζης Πιθθέως, ἐγεννήθη δ' εἰς τὴν Τροίζην. Ὁ Αἰγεύς, μέλλων νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἀθήνας, παρέλαβε κατ' ἰδίαν τὴν Αἰθραν, καὶ ὠδήγησεν ἐκτὸς τῆς πόλεως. Ἐκεῖ δὲ ἐνώπιόν της ἔθεσεν ὑποκάτω μιᾶς μεγάλης πέτρας ἓν ζεῦγος ἐκ τῶν ὑποδημάτων του καὶ ἓν ξίφος του καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτήν, ὅταν ὁ υἱὸς των μεγαλώσῃ, νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἐκεῖ,

νά κυλίση τὴν πέτραν, νά παραλάβῃ τὰ ὑποδήματα καὶ τὸ ξίφος του καὶ νά ὑπάγῃ εἰς Ἀθήνας. Ὅτε δὲ ὁ Θησεύς ἔφθασεν εἰς τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἡ μήτηρ του τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ μέρος αὐτό, τοῦ διηγήθη τὴν ἱστορίαν καὶ τοῦ εἶπε νά δοκιμάσῃ τὴν δύναμίν του κυλίων τὴν πέτραν. Ὁ Θησεύς εὐκόλως ἐκύλισε τὴν πέτραν, ἔλαβε τὰ ὑποδήματα καὶ τὸ ξίφος καὶ ἀπεφάσισε νά ὑπάγῃ πρὸς τὸν πατέρα του. Ὁ πάππος του τὸν προέτρεπε νά μεταβῇ διὰ θαλάσσης, διότι διὰ ξηραῶς θὰ ἐκινδύνευε τὴν ζωὴν ἀπὸ τοὺς καθ' ὁδὸν ληστὰς καὶ κακούργους. Καὶ ἡ μήτηρ του μετὰ δακρύων καὶ παρακλήσεων προσεπάθει νά τὸν ἀποτρέψῃ. Ἄλλ' οὔτε αἱ προτροπαὶ τοῦ πάππου του, οὔτε τὰ δάκρυα τῆς μητρὸς του κατίσχυσαν νά ἀποτρέψωσιν αὐτόν. Ὁ φιλότιμος νεανίας ἀπεφάσισε νά μεταβῇ διὰ ξηραῶς εἰς Ἀθήνας, περιφρονῶν τοὺς καθ' ὁδὸν κινδύνους, διότι εἶχε πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀνδρείαν του καὶ ἤθελε νά δοξασθῇ καὶ αὐτὸς ὡς ὁ Ἡρακλῆς, τὸν ὁποῖον ἤκουεν ὅτι θαυμάζει καὶ ἐπαινεῖ ὅλος ὁ κόσμος.

Φθάσας εἰς τὴν Ἐπιδαυρίαν, συνήνητησεν ἕνα φοβερὸν κακούργον Περικήτην, ὅστις διὰ μιᾶς μεγάλης κορύνης (ροπάλου) ἐφόνευε τοὺς διαβάτας, διὸ καὶ κορυνήτης ἐκαλεῖτο. Ὁ Θησεύς ἐφόνευσεν αὐτόν καὶ ἔλαβεν αὐτὸς τὴν κορύνην πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν.

Κατόπιν εἰς τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου ἐφόνευσεν ἄλλον κακούργον τὸν Σίνην, ὅστις ἐκαλεῖτο πιτυοκάμπτης, διότι συνέκαμπτε τὰς κορυφὰς δύο πιτύων (πέυκων), καὶ ἐξ αὐτῶν προσέδευε τὰ δύο σκέλη τῶν διαβατῶν, τὸ μὲν ἐκ τῆς μιᾶς κορυφῆς τὸ δὲ ἄλλο ἐκ τῆς

ἄλλης καὶ κατόπιν ἀφίνων αὐτὰς κατεξέσχιζε τοὺς διαβάτας.

Πλησίον δὲ τῶν Μεγάρων, εἰς τὰς Σκιρωνίδας πέτρας, (σήμερον τὸ μέρος τοῦτο καλεῖται κακῆ σκιάλα), κατεκρήμνισε τὸν Σκίρωνα ἀπὸ τὰς πέτρας αὐτάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐκεῖνος κατεκρήμνιζε τοὺς διαβάτας. Πλησίον τοῦ Κηφισοῦ ποταμοῦ τῆς Ἀττικῆς ἐφόνευσεν ἄλλον κακούργον, Πολυπήμονα τὸν καλούμενον Προκρούστην, ὅστις ἐφόνευε τοὺς διαβάτας ἐξαπλώνων αὐτοὺς ἐπὶ κλίνης, καὶ ἂν μὲν ἦσαν ὑψηλοὶ ἀπέκοπτε τὸ ἐξέχον ἐκ τῆς κλίνης μέρος τοῦ σώματος, ἂν δὲ ἦσαν μικρόσωμοι, ἐτέντωνε τοσοῦτον αὐτοὺς, ὥστε ἐξήρθρωνε τὰ μέλη αὐτῶν. Καὶ τελευταῖον πλησίον τῆς Ἐλευσίνος ἐφόνευσε τὸν Δαμάστην Κερκύωνα, ὁ ὁποῖος ἐφόνευε πάντα διαβάτην καταδαμάζων αὐτὸν διὰ τῆς πάλης. Οὕτω δὲ ὁ Θησεὺς φονεύσας πάντας τοὺς κακούργους, τοὺς ὁποίους καθ' ὁδὸν συνήνητησεν, ἔφθασε σῶος εἰς Ἀθήνας, καὶ κατηυθύνθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός του. Ὁ πατήρ του ὑπεδέχθη αὐτὸν καὶ παρεκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν χωρὶς νὰ τὸν γνωρίσῃ.

Ἀναγνωρίσας δὲ αὐτὸν κατόπιν ἐκ τοῦ ζήφους, ἀνεκήρυξε διάδοχον τοῦ θρόνου του. Ἄλλ' οἱ Παλλαντίδαι, υἱοὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Πάλλαντος, ἔχοντες ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ θρόνου, δὲν ἤθελον νὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν Θησεῖα ὡς υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Αἰγέως καὶ ἤγειραν πόλεμον κατ' αὐτοῦ. Ὁ Θησεὺς κατέβαλε καὶ αὐτούς. Κατόπιν ὁ Θησεὺς συνέλαβε καὶ ἔφερεν ἀλυσοδεμένον εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸν Μαραθῶνιον Ταῦρον, ὅστις κατέστρεφε τὴν χώραν.

Τὸ σπουδαιότατον ὅμως τῶν κατορθωμάτων τοῦ Θησέως εἶνε, ὅτι ἀπήλλαξε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ ἀτιμωτικόν τινα φόρον, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐπιβάλλει διὰ συνθήκης ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης Μίνως, ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον φονεύσει τὸν υἱόν του Ἀνδρόγεων. Ὑπεχρεοῦντο δὲ αὐτοὶ νὰ ἀποστέλλωσι κατ' ἔτος ἐπτὰ νέους καὶ ἐπτὰ νεάνιδας ἐκ τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν, ἵνα χρησιμεύωσιν ὡς τροφή τοῦ Μινωταύρου. Ἦτο δὲ ὁ Μινώταυρος θηρίον φοβερόν, ἀνθρωποφάγον, τὸ ὁποῖον εἶχε κεφαλὴν μὲν ταύρου, σῶμα δὲ ἀνδρός, τὸν εἶχε δὲ κλείσει ὁ Μίνως ἐντὸς ἀπεράντου τινὸς οἰκήματος. Τὸ οἶκημα τοῦτο ἐκαλεῖτο λαβύρινθος, καὶ εἶχεν ἐλικοειδεῖς καὶ ἀδιεξόδους δρόμους, τὸ εἶχε δὲ κατασκευάσει εἰς περίφημος τεχνίτης, καλούμενος Δαίδαλος. Ὅστις δὲ ἤθελεν εἰσελθῆ εἰς τὸν λαβύρινθον αὐτόν, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν.

Ἄλλ' ὁ μεγαλόφρων καὶ φιλότιμος βασιλόπαις μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἀτίμωσιν ταύτην τῆς πατρίδος του, προσῆλθε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κληρώσεως ἐκουσίως εἰς τὸ πρυτανεῖον καὶ ἐνέγραψεν ἑαυτὸν μετὰ τῶν κληρωθέντων θυμάτων. Φθάσας δὲ εἰς τὴν Κρήτην, κατώρθωσεν ὀδηγούμενος ἀπὸ τὸν μίτον (νῆμα), τὸν ὁποῖον ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ θυγάτηρ τοῦ Μίνως Ἀριάδνη, νὰ εἰσελθῆ εἰς τὸν λαβύρινθον, νὰ φονεύσῃ τὸν Μινώταυρον καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν. Κατόπιν ἀπέπλευσε μετὰ τῶν συντρόφων του συμπαραλαβὼν καὶ τὴν Ἀριάδνην, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐγκατέλιπεν εἰς τὴν Νάξον.

Τὸ πλοῖον ἔφερε μέλανα ἰστία, ὡς σημεῖον πένθους, ὁ δὲ Αἰγεὺς εἶχε δώσει εἰς τὸν πλοίαρχον καὶ λευκὰ ἰστία,

μέ τὴν ἐντολὴν εἰάν ἐπιστρέψῃ ὁ Θησεύς ζῶν, νὰ ἀνυψώσῃ
 αὐτά. Ἄλλ' ὁ πλοίαρχος κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐλησημό-
 νησε νὰ ἀνυψώσῃ τὰ λευκὰ ἱστία, ὁ δὲ Αἰγεύς ἰδὼν ἀπὸ
 τοῦ Σουνίου ἀκρωτηρίου τὸ πλοῖον μὲ μέλανα ἱστία, ἐνό-
 μισεν ὅτι ὁ υἱὸς του κατεστράφη καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν θά-
 λασσαν καὶ ἐπνίγη, ἥτις ἔκτοτε ἐπωνομάσθη ὑπ' αὐτοῦ
 Αἰγαῖον πέλαγος. Ὁ Θησεύς διεδέχθη εἰς τὸν
 θρόνον τὸν πατέρα του. Ἦνωσε δὲ πολιτικῶς τοὺς δώδεκα
 αὐτονόμους δῆμους τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν
 ἀρχὴν καὶ κατέστησε κέντρον αὐτῆς τὰς Ἀθήνας. Πρὸς
 ἀνάμνησιν δὲ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς ὥρισε νὰ πανηγυρίζον-
 ται κατ' ἔτος τὰ Συναίγια. Διήρσεσε τοὺς πολίτας εἰς
 τρεῖς τάξεις, εἰς εὐπατρίδας ἦτοι εὐγενεῖς, εἰς
 γεωμόρους ἦτοι γεωργούς, καὶ εἰς δημιουργοὺς
 ἦτοι βιομηχάνους καὶ τεχνίτας. Καθίδρυσε τὰ Ἴσθμια,
 ἑορτὴν τελουμένην ἐν τῷ Ἴσθμῳ τῆς Κορίνθου πρὸς τιμὴν
 τοῦ Ποσειδῶνος. Συνέξεστράτευσε μετὰ τοῦ Ἡρακλέους
 κατὰ τῶν Ἀμαζόνων καὶ εἰς Κολχίδα μετὰ τῶν Ἀργο-
 ναυτῶν. Ἐνεκα δὲ τῶν μακρῶν του ἀποδημιῶν οἱ Ἀθηναῖοι
 ἐξώρισαν αὐτὸν καὶ ὁ Θησεύς κατέφυγεν εἰς Σκυρον πρὸς
 τὸν πατρικὸν τὸν φίλον Λυκομήδη. Ἄλλ' ὁ ἄπιστος οὖ-
 τος φίλος κατεκρήμνισεν αὐτὸν ἀπὸ τινος βράχου. Βραδύ-
 τερον ὁ Κίμων ἐρευνήσας ἀνεῦρε τὰ ὄσθα αὐτοῦ καὶ τὰ
 μετεκόμισεν εἰς Ἀθήνας, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν αὐτὸν
 ὡς ἡμίθεον, ἐπανηγύριζαν ἰδίαν ἑορτὴν πρὸς τιμὴν αὐ-
 τοῦ, τὰ Θήσεια, καὶ ἔκτισαν καὶ ναὸν τὸ Θησεῖον,
 σφζόμενον μέχρι τῆς σήμερον.

§ 3. Ο ΤΡΩΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1193-1184 π.χ.)

Εἰς τὰ βορειοδυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρὰ τὸν Ἑλλάσποντον ἔκειτο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ πόλις Τροία ἢ Ἴλιον, τῆς ὁποίας βασιλεὺς ἦτο ὁ Πρίαμος. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πάρις ἢ Ἀλέξανδρος περιηγήθεις πολλὰ μέρη ἦλθε καὶ εἰς τὴν Σπάρτην, ὅπου ἐφιλοξενήθη ἀπὸ τὸν βασιλέα αὐτῆς Μενέλαον. Ὁ Πάρις ἐπαφελήθεις ἐκ τῆς εἰς Κρήτην μεταβάσεως τοῦ Μενελάου ἀπεπλάνησε τὴν ὡραίαν αὐτοῦ σύζυγον Ἑλένην νὰ ἐγκαταλίπη τὸν σύζυγόν της καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὸν εἰς Τροίαν. Τὴν ἀρπαγὴν ταύτην τῆς Ἑλένης οἱ Ἕλληνες ἐθεώρησαν ὡς κοινὴν ὕβριν καθ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτοῦ οἱ βασιλεῖς ὅλων τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀδελφοῦ τοῦ Μενελάου καὶ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν. Περί τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἀνδρῶν ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος συνεκεντρώθησαν εἰς Αὐλίδα τῆς Βοιωτίας καὶ ἐπιβάντες εἰς στόλον συκεῖμενον ἐκ 1186 νεῶν ἐξέπλευσαν κατὰ τῆς Τροίας. Ἐπὶ δέκα ἔτη ἐξηκολούθησεν ἡ πολιορκία τῆς πόλεως ἀνευ ἀποτελέσματος, πολλοὶ δὲ ἐφονεύθησαν ἐκατέρωθεν, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἔκτωρ, ὁ τῶν Τρώων ἀνδρειότατος, καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ὁ βασιλεὺς τῶν ἐν Φθίᾳ Μυρμιδόνων, ὁ ἄριστος πάντων τῶν Ἑλλήνων. Τέλος κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ πολέμου ὁ πανοῦργος Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, κατεσκεύασε κατὰ συμβουλήν τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς ἓνα παμμέγιστον ξύλινον ἵππον, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη ὁ ὄ ρ ε ι ο ς.

Ἐντὸς αὐτοῦ ἐνεκλείσθησαν οἱ ἀνδρειότεροι τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ λοιποὶ καύσαντες τὰ σκεύη καὶ τὰς σκηνας ἀπέπλευσαν εἰς Τένεδον προσποιηθέντες ὅτι διέλυσαν τὴν πολιορκίαν, τὸν δὲ δούρειον ἵππον ἄφινον ὡς ἀνάθημα εἰς τὴν Ἀθηναῖν. Οἱ Τρῶες ἤδη χαίροντες εἰσάγουσι τὸν δλέθριον ἵππον εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐχώρει νὰ εἰσέλθῃ διὰ τῶν πυλῶν ἐκρήμνισαν καὶ μέρος τοῦ τείχους. Καὶ οὗτοι μὲν ἀκράτητοι παρεδόθησαν εἰς τὰς διασκεδάσεις καὶ ἐπὶ τέλος εἰς τὸν ὕπνον, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐξελθόντες οἱ μὲν ἐκ τοῦ ἵππου, οἱ δὲ ἐπιστρέψαντες ἐκ Τενέδου ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν καὶ ἐπυρπόλησαν αὐτήν. Οἱ πλεῖστοι τῶν Τρώων ἀπεσφάγησαν, ὡς καὶ ὁ γέρων Πρίαμος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως Νεοπτολέμου, ἢ ἠχμαλωτίσθησαν ὡς καὶ ἡ Ἑκάβη, ἡ σύζυγος τοῦ Πριάμου, αἱ θυγατέρες αὐτῆς Κασσάνδρα καὶ Πολυξένη, καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Ἐκτορος Ἀνδρομάχη, εὐάριθμοι δὲ διεσώθησαν διὰ τῆς φυγῆς ὑπὸ τὸν Ἀντήνορα καὶ Αἰνεΐαν.

Ἄλλ' οἱ θεοὶ ἐτιμώρησαν τοὺς νικητάς, ἐπειδὴ οὗτοι δὲν ἐσεβάσθησαν τὰ ἱερά καὶ τοὺς ναοὺς τῶν ἠττηθέντων. Ὁ Μενέλαος περιπλανηθεὶς εἰς ἀπωτάτας χώρας μετὰ τῆς Ἑλένης ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σπάρτην μετὰ ὀκτῶ ἔτη. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐπανελθὼν εἰς Μυκῆνας ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου καὶ τῆς συζύγου του Κλυταιμνήστρας, ἄλλο δὲ ἄλλως κακῶς ἀπώλοντο. Ἄλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπέφερε περισσότερα πάντων τῶν ἄλλων βάσανα. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Λαέρτου καὶ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης. Ἐκ τῆς σῶφρονος καὶ ἐναρέτου συζύγου του Πηνελόπης ἐγέννησεν ἓνα μόνον ἰόν, τὸν Τηλέμαχον. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο κατώτερος τοῦ

Ἀχιλλέως κατὰ τὴν ἀνδρείαν, ἀλλ' ὑπερεῖχε πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὰς πανουργίας. Αὐτὸς ἔκλεψε τὸ ἱερόν παλλάδιον τῆς Ἀθηνᾶς ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἰλίου, μετασχηματίσας ἑαυτὸν εἰς γέροντα ἐπαίτην. Αὐτὸς συνεβούλευσε τοὺς Ἕλληνας νὰ κατασκευάσωσι τὸν δούρειον ἵππον καὶ ἐπροξένησε τὰ μεγαλιέτερα κακὰ εἰς τοὺς Τρῶας.

Ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ἀπώλεσε πάντας τοὺς συντρόφους του καὶ τὰ πλοῖά του καὶ αὐτὸς μόνος ἐσώθη εἰς τὴν νῆσον Ὠγυγίαν, ὅπου κατῴκει ἡ θεὰ Καλυψώ. Ἀφοῦ δὲ παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, τὴν ὁποίαν παρὰ πολὺ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ, ὡς καὶ τὴν σύζυγόν του καὶ τὸν μονογενῆ υἱόν του. Εἰς μάτην ἡ Καλυψώ προσεπάθει νὰ τὸν μεταπέισῃ διὰ τῶν γλυκέων τῆς λόγων ὑποσχομένη καὶ αὐτὴν τὴν ἀθανασίαν. Ὁ Ὀδυσσεὺς μένει ἀμετάπειστος, συχνὰ κατέρχεται εἰς τὸν αἰγιαλόν, χύνει ἄφθονα δάκρυα καὶ ἐπιθυμεῖ πρὶν ἀποθάνῃ νὰ ἴδῃ τοῦλάχιστον μακρόθεν καπνὸν ἀνερχόμενον ἐκ τῆς ἀγαπητῆς του πατρίδος. Κατασκευάζει μόνος του σχεδίαν καὶ ρίπτεται εἰς τὸ πέλαγος. Ἀλλ' ὁ Θεὸς τῆς θαλάσσης Ποσειδῶν λίαν κατ' αὐτοῦ ὀργισμένος, διότι εἶχε τυφλώσει τὸν υἱόν του Πολύφημον, διεγείρει φοβερὰν τρικυμίαν. Ἡ σχεδία του βυθίζεται καὶ ὁ δυστυχὴς Ὀδυσσεὺς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας ἀντιπαλαίων πρὸς τὰ ἄγρια κύματα διασφάζεται εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων. Διὰ τῆς συνδρομῆς δὲ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀλκινόου κατορθώνει νὰ ἐπανέλθῃ τέλος εἰς τὴν πατρίδα του ὕστερον ἀπὸ εἴκο-

σιν ἔτη. Διὰ τῆς συνδρομῆς δὲ τῆς Ἀθηναῖς καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Τηλεμάχου φονεύει τοὺς ἑκατὸν αὐθάδεις μνηστῆρας, οἵτινες κατέστρεφον τὴν περιουσίαν του, ἐζήτουν εἰς γάμον τὴν σύζυγόν του, καὶ ἠπειλοῦν νὰ φονεύσωσι καὶ τὸν υἱὸν του. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐζῆσε μέχρι βαθυτάτου γήρατος μετὰ τῆς πιστῆς του συζύγου καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ του.

Τὰ κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἀνδραγαθήματα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεῶς ὑμνησεν ὁ Ὅμηρος, ὁ ἐξοχώτατος πάντων τῶν ποιητῶν, εἰς τὰ δύο ἑαυτοῦ ἀθάνατα ποιήματα, τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν.

§ 4. ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Ὁ Λυκοῦργος ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Εὐνόμου, ὅστις ἀποθανὼν ἀφῆκε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν μεγαλύτερον υἱὸν του Πολυδέκτην. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οὗτος ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Λυκοῦργος. Μαθὼν δὲ ὅτι ἡ χήρα τοῦ ἀδελφοῦ του ἦτο ἐγκυος διεκήρυξεν ὅτι ἡ βασιλεία ἀνήκει εἰς τὸ παιδίον αὐτό, ἂν γεννηθῆ ἄρρεν. Ὅτε δὲ ἐγεννήθη, τὸ ἐπέδειξεν εἰς τὸν λαὸν ὡς νόμιμον βασιλέα καὶ διὰ τὴν χαρὰν τοῦ λαοῦ τὸ παιδίον ὠνομάσθη **Χ α ρ ί λ α ο ς**. Ὁ Λυκοῦργος ἐξηκολούθει νὰ κυβερνᾷ μετὰ δικαιοσύνης ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου βασιλόπαιδος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ χήρα τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἄλλοι ἐχθροὶ του ἐσυκοφάντουν αὐτόν, ὅτι θέλει νὰ κρατήσῃ δι' ἑαυτὸν τὴν βασιλείαν, ὁ Λυκοῦργος καὶ διὰ νὰ ἀπο-

φύγη τὰς συκοφαντίας καὶ διὰ νὰ μελετήσῃ τοὺς νόμους καὶ ἄλλων πόλεων ἀπῆλθε τῆς Σπάρτης. Καὶ κατ' ἄρχας μετέβη εἰς Κρήτην καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς ἐλληνικὰς ἀποικίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐκεῖ εὐρῶν καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου ἀντέγραψεν αὐτὰ καὶ τὰ ἔφερεν εἰς τὴν Σπάρτην, διότι ἔβλεπεν ὅτι ἠδύναντο μέγaalως νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν Σπαρτιατῶν. Ἡ Σπάρτη κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Λυκούργου εἶχε περιέλθει εἰς μεγάλην ἀταξίαν. Ὅθεν ὁ Λυκοῦργος ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τάξιν διὰ τῶν σοφῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ἔφερε. Διὰ νὰ καταστήσῃ δὲ αὐτοὺς σεβαστοὺς ἔτι μᾶλλον, μετέβη εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν διὰ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ αὐτῶν. Ἐλαβε δὲ χρησμόν, ὅτι οἱ νόμοι του εἶνε ἄριστοι. Αἱ σπουδαιότεραι δὲ διατάξεις τῆς νομοθεσίας του εἶνε αἱ ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδῶν. Κατ' αὐτὰς ἅμα τὸ παιδίον ἐγεννᾶτο, ὤφειλεν ὁ πατήρ του νὰ τὸ παρουσιάσῃ εἰς τοὺς ἄρχοντας, τοὺς καλουμένους ἐφοροὺς. Οὗτοι μετ' ἀκριβῆ καὶ αὐστηρὰν ἐξέτασιν, ἂν μὲν εὕρισκον, ὅτι δὲν ἔχει κανὲν σωματικὸν ἐλάττωμα, τὸ παρέδιδον εἰς τοὺς γονεῖς του διὰ νὰ τὸ ἀναθρέψωσιν, ἂν δ' εὕρισκον αὐτὸ ὅτι ἔχει σωματικὰς ἐλλείψεις, τὸ ἔρριπτον εἰς ἓν βάραθρον τοῦ Ταυγέτου. Οἱ παῖδες μετὰ τὸ ἑβδομον ἔτος παρεδίδοντο πάλιν εἰς τοὺς ἄρχοντας, οἵτινες παρεδίδον αὐτοὺς εἰς δημόσιον παιδονόμον, ὅστις τοὺς διήρει εἰς τάξεις, ἵνα γυμνάζωνται. Ἐκ μικρᾶς δὲ ἡλικίας οὗτοι ὑπεβάλλοντο εἰς πᾶν εἶδος σκληραγωγίας καὶ βαθμηδὸν συνειθίζον νὰ ὑπομένωσι πάσας τὰς στερήσεις, τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν, τὸ ψῦχος καὶ τὸν καύσωνα. Ἐβάδιζον ἀνυπό-

δητοι και ασκεπεις, εφορουν το αυτο ενδυμα χειμωνα και θερος, εκοιμωντο επι στρωμνης χορτων η καλαμων, τα οποια μονοι των εκοπτον απο τα φυομενα παρα τας οχθας του Ευρωτα. Οι νεαροι Σπαρτιαται εγυμναζοντο ιδιως εις τον δρομον, εις το πηδημα, εις την παλην και εις το ακοντιον. Το δε πνευμα των εξησκουν εις την πειθαρχιαν και καρτεριαν, εμάνθανον να εινε σεμνοί, να σεβωνται τους γεροντας και να εινε σιωπηλοι ενωπιον των, ερωτωμενοι δε να απαντωσι συντομως και καταλληλως δι' ολιγων λεξεων, (τουτο ελεγετο λακωνισμος). Εκ των ωραιων τεχνων εδιδασκοντο τον αυλον, την κιθαραν, το ασμα και τον χορον. Και αυτα δε τα ασματα συνετελουν εις το να αυξανωσι την μεγαλοφροσυνην των και την υπερ πατριδος αγαπην των. Ο κυριωτερος δε σκοπος της τριαυτης αγωγης ητο να καταστήση τους νεους Σπαρτιατας ρωμαλεους και γενναίους υπερασπιστας της πατριδος. Διό και πας Σπαρτιατης συνηθάνετο ότι ανήκει εις την πατρίδα, και ότι καθήκον αυτού εινε να μάχηται και να αποθνήσκη υπέρ αυτής. Κυριώτατος δε σκοπος του βίου του Σπαρτιατου ητο ο πόλεμος, το σύνθημα δε αυτού ητο ζωή η θάνατος, η κατά την Σπαρτιατικήν έκφρασιν η τάν η επί τās. Το να αποθάνη δε τις υπέρ της πατριδος μαχόμενος ητο η μεγαλειτέρα ευτυχία και δόξα, η δε από της μάχης ανανδρος φυγή η μεγαλειτέρα άτιμία και κατασχώνη. Ο τρέσας εν τῇ μάχη δηλαδή ο εκ δειλίας καταλιπών την θέσιν του, καθώς και ο ρίψας την άσπίδα του διά να σωθῆ, εθεωρείτο ο πλέον άτιμος ανθρωπος. Ουδεις

ἐχαιρέτιζεν αὐτόν, οὐδὲ εἶδιε πῦρ ἢ ὕδωρ. Εἰς παρόμοιαν αὐστηράν ἐξάσκησιν ὑπεβάλλοντο καὶ αἱ Σπαρτιάτιδες. Σκοπὸς δὲ τῆς τοιαύτης ἐξασκήσεως ἦτο νὰ ἀναδείξῃ αὐτὰς ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους. Αἱ δὲ ἀρχαῖαι Σπαρτιάτιδες ἀπέβησαν ὀνομασται διὰ τὴν ἑαυτῶν εὐμορφίαν καὶ γενναιότητα.

Ὁ Λυκοῦργος, ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὴν νομοθεσίαν του, μετέβη εἰς Δελφοὺς, ἵνα ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον περὶ αὐτῆς. Τὸ δὲ μαντεῖον ἀπεκρίθη ὅτι καὶ ἡ νομοθεσία του εἶνε ἀρίστη καὶ ἡ Σπάρτη θὰ ὀξασθῇ, ἐφ' ὅσον θὰ διατηρῇ αὐτήν. Ὁρκίσας δὲ τοὺς Σπαρτιάτας ὁ Λυκοῦργος ὅτι θὰ φυλάττωσι τοὺς νόμους του ἀμεταβλήτους μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Σπάρτης καὶ δὲν ἐπανῆλθε. Λέγεται δὲ ὅτι ἀπέθανεν ἐν Κρήτῃ. Ἡ δὲ Σπάρτη ἀνήγειρε ναὸν πρὸς τιμὴν του καὶ ὡς ἡμίθειον ἐτίμησεν. Ἐπὶ πενταχόσια δ' ἔτη τηροῦσα αὐστηρῶς τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου διετήρει καὶ τὴν ἰσχύν καὶ τὴν δόξαν της.

§ 5. ΣΟΛΩΝ

Ὁ Σόλων ἦτο υἱὸς τοῦ Ἐξηκεστίδου, καταγομένου ἐκ τοῦ Κόδρου τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας κατὰ τὸ 639 π. Χ. Ἐν ᾧ δὲ ἀκόμη ἦτο νέος, περιηγήθη πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας χάριν ἐμπορίου, καὶ ὄχι μόνον ἐπλούτησεν, ἀλλὰ καὶ ἐγνώρισε πολλὰς πόλεις καὶ ἀπέκτησε

καὶ πολλὰς καὶ ποικίλας γνώσεις. Ἔνεκα δὲ τῶν πολλῶν του γνώσεων ὁ Σόλων κατετάσσετο μεταξύ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Διεκρίθη δὲ καὶ ὡς ποιητῆς καὶ ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ. Πρώτη δὲ πολιτικὴ πράξις αὐτοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπηνέθη, ἦτο ἡ ἐξῆς: Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολέμουν ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τῶν Μεγαρέων διὰ τὴν νῆσον Σαλαμίνα. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἀποκαμόντες ἔπαυσαν τὸν πόλεμον καὶ ἔθεσαν νόμον τιμωροῦντα μὲ θάνατον ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελέ ποτε προτείνει νὰ ἐπαναληφθῇ ὁ πόλεμος. Ὁ Σόλων μὴ δυνάμενος νὰ ὑπομένῃ τὴν τοιαύτην καιραιοχύνην τῆς πατρίδος του, ὑπεκρίθη τὸν παράφρονα καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔμεινε κατάκλειστος εἰς τὴν οἰκίαν του. Κατόπιν ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ πλῆθος παρηκολούθει αὐτὸν ἐκ περιεργείας. Ὁ Σόλων ἀναβάς ἐπὶ λίθου ἀτήγγειλεν ἐνθουσιῶδες ποίημα ἐξ ἑκατὸν στίχων, διὰ τοῦ ὁποίου προέτρπε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐπαναλάβωσι τὸν πόλεμον καὶ ἀνακτήσωσι τὴν Σαλαμίνα. Οἱ Ἀθηναῖοι παρθευθὺς κατήργησαν τὸν νόμον, διώρισαν στρατηγὸν τὸν Σόλωνα καὶ ἀνέκτησαν τὴν Σαλαμίνα.

Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὕρισκοντο εἰς μεγάλην ἀνωμαλίαν ἔνεκα τῆς διχονοίας τῶν πολιτῶν καὶ τῆς μεγάλης πενίας τοῦ λαοῦ. Ὁ Σόλων ἐκλεχθεὶς ἄρων ἐν ἔτει 594 π. Χ. ἀπεφάσισε νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸ πολιτεύμα συμφώνως καὶ πρὸς τὰ ἦθη καὶ πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῶν πολιτῶν, ὅπως ἐπιθέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἀθλίαν ἐκείνην κατάστασιν. Πρώτη φροντίς αὐτοῦ ὑπῆρξε νὰ ἀναρρυθμίσῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τὰ ὑπέρογκα χρέη, ἔνεκα τῶν ὀφειλῶν ὁ δανειζόμενος ἔθετεν εἰς ὑποθήκην τὰ κτήματά του,

καὶ ἂν δὲν εἶχε κτήματα, ἔθετεν ἐνέχυρον τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἐπωλεῖτο ὡς δούλος καὶ αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα του, ἂν δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ τὸν ἄπληστον τοκογλύφον. Ὁ Σόλων διὰ τῆς νομοθεσίας του κατήγγησε τὴν ἄδικοι καὶ βάρβαρον ταύτην συνήθειαν καὶ ἀνεκήρυξεν ἐλευθέρους πάντας ὅσοι εἶχον γεῖνει δούλοι ἕνεκα χρέους. Προσέτι ἤλάττωσε καὶ τὸν τόκον καὶ αὐτὸ τὸ ὀφειλόμενον κεφάλαιον, αὐξήσας τὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος κατὰ 27 τοῖς ἑκατόν. Αἱ ἀνακουφιστικαὶ αὗται διατάξεις ἐπωνομάσθησαν σ ε ι σ ἄ χ θ ε ι α, ἐπειδὴ συνετέλεσαν νὰ ἀποσεῖσωσι τὸ ἄγχθος, ἦτοι τὰ οἰκονομικὰ βάρη, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιέζετο ὁ λαός.

Διήρесе δὲ πάντας τοὺς πολίτας εἰς τέσσαρας τάξεις ἀναλόγως τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν. Τὰς καλλιτέρας δὲ δημοσίας θέσεις ἐλάμβανον οἱ πολῖται τῶν τριῶν ἀνωτέρων τάξεων, ἀλλ' οἱ τῆς κατωτέρας ἐλάμβανον μὲν μέρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, δὲν ἐπλήρωνον ὅμως φόρους.

Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας μέχρι τέλους τοῦ δωδεκάτου ἐβδόμου ὑπεχρεοῦντο νὰ γυμνάζωνται εἰς τὰς παλαιστρας καὶ εἰς τὰ γυμνάσιχ. Τὴν μουσικὴν καὶ τὴν γυμναστικὴν ἐδιδάσκοντο κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος οἱ παῖδες καὶ τῶν τεσσάρων τάξεων. Σκοπὸς δὲ τῆς τοιαύτης ἐκπαιδεύσεως ἦτο νὰ κατασταθῇ τὸ σῶμα ὠραῖον, ὑγιὲς καὶ ῥωμαλέον, ἡ δὲ ψυχὴ σώφρων καὶ ἐγκρατής. Κατ' ἀρχὰς οἱ παῖδες ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τοῦ γραμματιστοῦ γραφὴν, ἀνάγνωσιν καὶ ἀριθμητικὴν, ἐχρησίμευον δὲ ὡς ἀναγνώσματα οἱ ποιηταὶ καὶ μάλιστα ὁ Ὅμηρος. Ἡ μουσικὴ περιελάμβανε τὸ ᾄσμα, τὴν λύραν καὶ τὴν κιθάραν. Εἰς δὲ τὰς ἰδιωτικὰς παλαιστρας

καὶ τὰ δημόσια γυμναστήρια ἐδιδάσκοντο οἱ παῖδες καὶ οἱ ἄνδρες ὑπὸ τὰς ὀδηγίας καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ γυμναστοῦ. Κατὰ τὸ δέκατον ὄγδον ἔτος κατατάσσοντο οἱ νέοι μεταξὺ τῶν ἐφήβων καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὰ ὄπλα. Κατὰ τὸ δέκατον ἑνατον ὑπηρετοῦν ὡς περίπολοι ἐντὸς τῆς Ἀττικῆς. Ἀπὸ δὲ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας ἐγίνοντο τέλειοι πολῖται καὶ ὑπηρετοῦν ὡς στρατιῶται ὑπὲρ τῆς πατρίδος μέχρι τοῦ ἐξηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ὡσάκισ παρίστατο ἀνάγκη. Καὶ ἐν Ἀθήναις, ὡς καὶ ἐν Σπάρτῃ, τὸ μάχεσθαι καὶ θνήσκειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐθεωρεῖτο ὁ εὐκλεέστατος τῶν θανάτων. Οἱ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκοντες ἐθάπτοντο μὲ μεγάλας τιμὰς, τὰ δὲ τέκνα τῶν ἀνέτρεφε καὶ ἐξεπαίδευεν ἡ πατρίς. Αἱ Ἀθηναὶ δὲν ἀνέδειξαν μόνον μεγάλους στρατηγούς, ὡς ἡ Σπάρτη, ἀλλὰ καὶ ἐξόχους ποιητὰς καὶ δεινοὺς ῥήτορας καὶ μεγάλους φιλοσόφους καὶ ἀρίστους καλλιτέχνας.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Σόλων συνεπλήρωσε τὴν νομοθεσίαν του, κατέγραψε τοὺς νόμους αὐτοῦ εἰς ξυλίνους ἄξονας καὶ διέταξε νὰ φυλάττωνται ἐν τῷ πρυτανείῳ καὶ νὰ ἰσχύωσιν ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη. Διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ δὲ νὰ μεταβάλλῃ αὐτοὺς ἐν τῷ μεταξῦ, ἔκρινε καλὸν νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ δέκα ἔτη, ἐλπίζων, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ θὰ συνηθίσωσιν εἰς τοὺς νόμους του. Ὅθεν ὁ Σόλων μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τότε, λέγεται, ὅτι μεταβὰς εἰς Σάρδεις, πρωτεύουσαν τῆς Λυδίας, ἐπεσκέφθη καὶ τὸν Κροῖσον, τὸν βασιλέα αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἦτο περιβόητος διὰ τὰ πλοῦτη του. Ὁ Κροῖσος ἐπιδείξας εἰς τὸν Σόλωνα πάντας τοὺς

θησαυρούς του ἠρώτησεν αὐτόν : « Ἐγνώρισες ἄλλον ἀνθρώπον εὐδαιμονέστερον ἐμοῦ ; » — « Ἐγνώρισα, » ἀπεκρίθη ὁ Σόλων, « Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον, ὅστις ἀπέκτησε καὶ τέκνα καλὰ καὶ ἐγγόνους καλοὺς, καὶ ἀφοῦ εἶδεν αὐτοὺς εὐτυχεῖς, ἀπέθανεν ἐνδόξως πολεμῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ». — « Μετὰ τὸν Τέλλον ἐγνώρισας ἄλλον τινά ; » ἠρώτησεν ὁ Κροῖσος. — « Τὸν Κλέοβιν καὶ τὸν Βίτωνα », ἀπεκρίθη ὁ Σόλων, « δύο νέους Ἀργεῖους ἀδελφοὺς λίαν ἠγαπημένους καὶ φιλομήτορας. Οὗτοι ἀνεδείχθησαν καὶ νικηταὶ εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, καὶ ἡμέραν τινά, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ των ἦτο ἰέρεια τῆς Ἥρας καὶ ἤθελε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν ναόν, οἱ δὲ βόες τῆς ἀμάξης ἐβράδυνον νὰ ἔλθωσιν, οἱ δύο καλοὶ ἀδελφοὶ ἐξεύχθησαν καὶ ἔσυραν αὐτοὶ τὴν ἀμαξάν μέχρι τοῦ ναοῦ θαυμαζόμενοι ὑπὸ πάντων. Ἡ δὲ μήτηρ των ἠυχήθη εἰς τοὺς υἱοὺς τῆς ὅ,τι πρᾶγμα εἶνε κάλλιστον ἐκ τῶν Θεῶν. Οἱ δύο νέοι ἐκοιμήθησαν, ἀλλὰ δὲν ἐξύπνησαν. Ἀπέθανον ἐν τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι ἐξετέλεσαν τὸ εὐσεβὲς αὐτῶν καθήκον ». — Ὁ Κροῖσος ὀργισθεὶς ἀνεφώνησεν : « Καὶ τόσαν μηδαμινὴ εἶνε ἡ ἰδική μου εὐδαιμονία, ὥστε οὐδὲ ἰδιωτῶν μὲ ἔκρινες ἄξιον ; » — « Βασιλεῦ Κροῖσε », ἀπήντησεν ὁ Σόλων, « μὴ δέ νὰ πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε ». Τοὺς λόγους τούτους ἐξετίμησε βραδύτερον ὁ Κροῖσος, ὅτε νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Κύρου κατεδικάσθη νὰ κατῆ ζωντανός. Ἀναβιβασθεὶς δὲ ἐπὶ τῆς πυρᾶς δέσμιος ἀνεφώνησε τρίς : « ὦ Σόλων, Σόλων, Σόλων ». Ὁ Κύρος ἠρώτησε τίς εἶνε ὁ Σόλων, τὸν ὁποῖον ἐπικαλεῖται εἰς τὴν δυστυχίαν του ; Ἀφοῦ δ'

έμαθε τὰ καθέκαστα, διέταξε καὶ κατεβίβασαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρᾶς καὶ ἀφῆκεν ἐλεύθερον.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ὁ Σόλων εὔρε τὴν πόλιν εἰς μεγάλην ταραχὴν ἕνεκα τῆς συγκρούσεως τῶν κομμάτων. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος Πεισίστρατος κατέλαβε διὰ δόλου τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἔγεινε τύραννος τῶν Ἀθηνῶν.

Εἰς μάτην ὁ γηραιὸς Σόλων κατῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ προέτρεπε τοὺς πολίτας νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ἐλευθερίαν· οὐδεὶς προσεῖχεν εἰς τοὺς λόγους του διὰ τὸν φόβον τοῦ τυράννου. Ὁ Σόλων κατόπιν ἔζησεν ἡσύχως μέχρι βαθυτάτου γήρατος (559 π. X).

§ 6. ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

(H EN ΜΑΡΑΘΩΝΙ ΜΑΧΗ)

Ὁ Μιλτιάδης κατήγετο ἐξ ἀρχαίας καὶ ἐπισημοτάτης οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐλαβε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου. Ἐνυμφεύθη δὲ τὴν Ἡγησιπύλην θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Ὀλόρου, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγέννησε τὸν Κίμωνα. Πᾶσαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἦσαν ὑποτεταγμέναι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Περσῶν. Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Περσῶν, διετάχθησαν οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ

ὁ Μιλτιάδης νὰ φυλάττωσι τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου γέφυραν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ. Ὁ Δαρεῖος ἠττήθη καὶ Σκύθαι ἰππεῖς προδραμόντες προέτρεψαν τοὺς φυλάττοντας τὴν γέφυραν νὰ διαλύσωσιν αὐτὴν καὶ καταστρέψωσιν οὕτω τὸν Δαρεῖον. Ὁ Μιλτιάδης παρεδέχθη τὴν πρότασιν καὶ προέτρεψε καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τοῦτο, ἀλλ' ὁ Ἰστιαῖος, ὁ τύραννος τῆς Μηλίτου, ἀντέτεινε καὶ ἡ πρότασις ἀπερρίφθη. Μετ' ὀλίγον αἱ τῆς μικρᾶς Ἀσίας Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐπανεστάτησαν καὶ ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἐπεμψαν εἴκοσι πλοῖα καὶ στρατόν, ἡ δὲ Ἐρέτρια ἀπέστειλε τρία πλοῖα. Ὁ Δαρεῖος μετὰ ἐξαετεῖς ἀγῶνας κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀπέστειλε μετὰ στρατοῦ καὶ στόλου τὸν γαμβρόν του Μαροδόνιον νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἀθηναίους καὶ Ἐρετριεῖς. Ἄλλ' ὁ Μαροδόσιος ἐπέστρεψεν ἄπρακτος, διότι ὁ μὲν στόλος αὐτοῦ ἐναυάγησε περὶ τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἄθω, ὁ δὲ στρατός του κατεστράφη ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ Θρακικῆς τινος φυλῆς. Ὁ Δαρεῖος ταχέως παρασκευάσας νέον στόλον ἐξ 600 νεῶν ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ δεκακισχιλίων ἰππέων πρὸς ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Δάτιν καὶ Ἀρταφέρην. Ὁ στόλος αὐτὸς καθυπέταξε τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ κατέστρεψε τὴν Ἐρέτριαν, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν διὰ προδοσίας τὴν ἐβδόμην ἡμέραν τῆς πολιορκίας μετὰ γενναίαν τῶν κατοίκων ἀντίστασιν. Κατόπιν οἱ Πέρσαι ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἅμα ἔμαθον τὴν ἀποβίβασιν ταύτην τῶν Περσῶν, ἀμέσως ἐπεμψαν εἰς

τὴν Σπάρτην ταχυδρόμον ζητοῦντες τὴν βοήθειαν αὐτῆς, καὶ ἐξαπέστειλαν δεκακισχιλίους ὀπλίτας εἰς τὸν Μαραθῶνα ὑπὸ τοὺς δέκα στρατηγούς των, μεταξύ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ ὁ Μιλτιάδης. Οἱ στρατηγοὶ συνελθόντες ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ συνεσκέφθησαν ἂν πρέπη νὰ συνάψωσι μάχην πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ Μιλτιάδης καὶ τρεῖς ἄλλοι τῶν στρατηγῶν εἶχον αὐτὴν τὴν γνώμην, οἱ πέντε δ' ἄλλοι ἐκ τῶν στρατηγῶν εἶχον τὴν ἀντίθετον γνώμην, νὰ περιμείνωσι τὴν ἐπικουρίαν. Ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκφράσει γνώμην, ὁ δὲ Μιλτιάδης λαβὼν αὐτὸν κατ' ἰδίαν ἔπεισε νὰ συνταχθῆ μετὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ. Οὕτω δὲ ἀπεφασίσθη νὰ γείνη ἡ μάχη πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐκαστος τῶν στρατηγῶν ἐλάμβανε τὴν ἀρχηγίαν ἀνὰ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τοῦ μεγάλου κινδύνου πάντες παρεχώρησαν τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Μιλτιάδην ὡς τὸν ἰκανώτερον. Κατὰ δὲ τὴν δεκάτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐξόδου αὐτῶν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν συνεκροτήθη ἡ ἔνδοξος ἐν Μαραθῶνι μάχη, εἰς τὴν ὁποίαν συνεπολέμησαν καὶ χίλιοι Πλαταιεῖς αὐθόρμητοι προσδραμόντες. Πρῶτοι ἐφόρμησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Περσῶν τροχάδην. Οἱ Πέρσαι βλέποντες αὐτοὺς οὕτως ἐπερχομένους ἄνευ ἵππικου ἐξέλαβον αὐτοὺς ὡς παράφρονας καὶ ἤρχισαν νὰ ρίπτωσι κατ' αὐτῶν πλῆθος βελῶν καὶ ἀκοντίων. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι διαπεράσαντες ἀστραπηδὸν τὸ διαχωρίζον αὐτοὺς διάστημα ἤλθον εἰς χεῖρας πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ μετὰ πολὺν φονικὸν ἀγῶνα ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν καὶ κατεδίωξαν μέχρι τῆς παραλίας. Ἐκεῖ συνήφθη νέος

φονικώτερος αγών, διότι οί μὲν Πέρσαι προσεπάθουν νὰ σύρῳσι πάλιν τὰ πλοῖά των καὶ ἀποπλεύσωσιν, οί δὲ Ἕλληνες νὰ κυριεύσωσιν ἢ πυρπολήσωσιν αὐτά.

Ἐκ τῶν Περσῶν ἔπεσον κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην μάχην 6400, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων 192, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ γενναῖος Καλλιμάχος, καὶ ὁ στρατηγὸς Στησίλαος καὶ ὁ ἀνδρείος Κυναίγειρος ἀποκοπέει τὴν χεῖρα διὰ πελέκεως, ὅτε συνέλαβεν ἐκ τῆς πρύμνης μίαν τριήρη φεύγουσαν.

Ὁ περσικὸς στόλος ἀποπλεύσας ἐκείθεν ἐτράπη πρὸς τὸ Φάληρον. Ὄθεν ὁ Μιλτιάδης ἀφήσας ἐν Μαραθῶνι τὸν Ἀριστείδην μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς πρὸς φύλαξιν τῶν λαφύρων καὶ τῶν αἰχμαλώτων, αὐτὸς ἔσπευσε μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ εἰς Ἀθήνας. Τὴν ἐπομένην οἱ βάρβαροι ἰδόντες τοὺς Ἕλληνας ἐστρατοπεδευμένους παρὰ τὸν Ἴλισσὸν δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἀποβιβασθῶσιν, ἀλλ' ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Ἀσίαν. Τὴν ἐπομένην τῆς μάχης ἐφθασαν καὶ δισχιλίιοι Σπαρτιᾶται κατεσπευσμένως διὰ νὰ συναγωνισθῶσι μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλ' ἐπέστρεψαν εἰς Σπάρτην χωρὶς νὰ πολεμήσωσιν, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐπεσκέφθησαν τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ ἐμακάρισαν τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὸ ἐνδοξὸν αὐτῶν κατόρθωμα. Διότι πρῶτην ἤδη φοράν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα ἐνέπνεε φόβον εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπένειμαν εἰς τὸν Μιλτιάδην μεγίστας τιμὰς, ἀλλὰ τὸ τέλος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀξιολύπητον· διότι ζητήσας καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ δήμου 70 πλοῖα, στρατὸν καὶ χρήματα, ἐπὶ τῇ ὑπόσχέσει, ὅτι θὰ ὠφελήσῃ καὶ θὰ

δοξάση τὰς Ἀθήνας, ἐξέπλευσε κατὰ τῆς Πάρου, ὅπως τιμωρήσῃ αὐτήν, διότι εἶχε συμμαχήσει μετὰ τῶν Περσῶν, ἀλλὰ μετὰ μακρὰν πολιορκίαν πληγωθεὶς βαρέως κατὰ τὸ σκέλος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος. Οἱ πολιτικοὶ τοῦ ἀντίπαλοι κατηγορήσαν τὸν Μιλτιάδην, ὅτι ἐξηπάτησε τὸν δῆμον διὰ ψευδῶν ὑποσχέσεων, καὶ ἀπῆτουν τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς πρόστιμον 50 ταλάντων διὰ τὰ ἐξοδα τοῦ πολέμου. Μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας ὁ Μιλτιάδης ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος.

§ 7. ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Ἡ ΕΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙΣ ΜΑΧΗ

Ὁ Λεωνίδας ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀλεξανδρίδου, ἀδελφὸς δὲ καὶ διάδοχος τοῦ Κλεομένου. Ὁ Δαρεῖος μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι ἦτταν ἤρχισε νὰ προπαρασκευάζῃ νέας δυνάμεις, ἵνα ἐπέλθῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν προπαρασκευῶν ὁ Δαρεῖος ἀπέθανεν, ἀνέλαβε δὲ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασίν του ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ξέρξης. Ὅθεν ἐν ἔτει 480 π. Χ. ὁ Ξέρξης ἐστράτευσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἄγων ἐν ἑκατομμύριον καὶ ἐπτακοσίας χιλιάδας πεζῶν, ὀγδοήκοντα χιλιάδας ἵππέων, ἐκτὸς τοῦ ἄλλου ἀνὰριθμήτου παρακολουθοῦντος ἀπολέμου πλήθους, 1207 πολεμικὰ πλοῖα, τρισχίλια φορτηγὰ καὶ 500 χιλιάδας ναύτας. Διαβάς τὴν

Θράκην καὶ Μακεδονίαν, χωρὶς νὰ συναντήσῃ κανέν κώλυμα οὐδαμοῦ, ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν πρὸ τῶν Θερμοπυλῶν. Ἦσαν δὲ αἱ Θερμοπύλαι στενὴ πάροδος μεταξύ τοῦ ὄρους Οἴτης καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, καὶ δι' αὐτῆς καὶ μόνῃς ἠδύνατό τις νὰ εἰσέλθῃ ἐκ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἦτο δὲ τόσον στενὴ αὐτὴ εἰς τινὰ μέρη, ὥστε μία ἄμαξα μόνον ἠδύνατο νὰ διέλθῃ. Τὴν πάροδον ταύτην διετάχθη νὰ καταλάβῃ ὁ Λεωνίδας μετὰ 300 Σπαρτιατῶν, 6000 ὀπλιτῶν καὶ 6000 ψιλῶν. Ἦγε δὲ τότε ὁ Λεωνίδας τὸ 50 ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἦτο ἀνὴρ γενναῖος καὶ συνετός. Ὁ Ξέρξης φθάσας πρὸ τῶν Θερμοπυλῶν ἐσταμάτησεν ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας περιμένων καὶ τὴν ἀφιξίν τοῦ στόλου του καὶ διότι ἤλιπιζεν ἴσως, ὅτι οἱ ἐκεῖ εὐάριθμοι Ἕλληνες θὰ φύγωσι μόνοι των. Ἐπειμψε δὲ ἐν τῷ μεταξύ κατασκόπους διὰ νὰ ἴδῃ πόσοι εἶνε καὶ τί πράττουσιν. Ὅτε δὲ ἔμαθεν ὅτι ἄλλοι μὲν ἐγυμνάζοντο, ἄλλοι δὲ ἐκτένιζον τὰς μακρὰς κόμας των, ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τῶν ὄπλων. Ἄλλ' ὁ Λεωνίδας ἀπήνητησε λακωνικώτατα «μ ο λ ὶ ν λ α β έ», (ἔ λ α ν ἄ τ ἄ π ἄ ρ η ς). Τὴν πέμπτην ἡμέραν ὁ Ξέρξης ὀργισθεὶς διέταξε τοὺς Μήδους του νὰ συλλάβωσι τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς φέρωσι ζῶντας ἐνώπιόν του. Ἄλλ' ἀντὶ τούτου πολλοὶ ἐφονεύθησαν καὶ οἱ ἄλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσιν. Ἐπειτα ὁ Ξέρξης ἀπέστειλε τοὺς καλουμένους ἀ θ α ν ἄ τ ο υ ς, οἱ ὅποιοι δεκακισχίλιοι ὄντες ἀπετέλουν τὴν βασιλικὴν φρουράν. Ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀπεκρούσθησαν, ἂν καὶ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐπολέμησαν μὲ θαυμαστὴν ἀνδρείαν καὶ γενναϊότητα· ὁ Ξέρξης τρὶς ἀνετινάχθη ἀπὸ τοῦ θρόνου του καὶ

ἤρχισε νὰ ἀπελπιζῆται. Ὅτε Μαλιεύς τις, καλούμενος Ἐφιάλτης, (ἀνάθεμα καὶ αἰώνιον αἶσχος εἰς τὸ ὄνομά του!) προσελθὼν ἐξήγαγε τὸν Εἰρξην ἐκ τῆς ἀμηχανίας ἐκείνης ὑποδείξας εἰς αὐτὸν στενὴν δίοδον, ἣτις διὰ τοῦ ὄρους τῆς Οἰτῆς ἔφερεν εἰς τὰς Θερμοπύλας. Ὅθεν εἰκοσακισχίλιοι Πέρσαι ὑπὸ τὸν Ὑδάρνην διὰ νυκτὸς βαδίσαντες κατέλαβον τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Λεωνίδας μαθὼν τὴν κύκλωσιν τοὺς μὲν λοιποὺς συμμάχους ἀπέπεμψεν, αὐτὸς δ' ἔμεινεν ἐκεῖ μετὰ τῶν 300 Σπαρτιῶν, ἵνα ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Παρέμειναν δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ 700 γενναῖοι Θεσπιεῖς, ἵνα συναγωνισθῶσι καὶ αὐτοὶ καὶ συναποθάνωσι τὸν εὐκλεέστατον ὑπὲρ πατρίδος θάνατον. Τὴν πρωτὰν οἱ Ἕλληνες πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἐκ τῶν νῶτων ὁ Ὑδάρνης ἐφόρμησαν ἐκτὸς τοῦ προμαχώνος τῶν ἐπὶ τὰ βαρβαρικά πλήθη. Πλεῖστοι Πέρσαι κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἢ ἔπεσον εἰς τὴν θάλασσαν ἢ κατεπατήθησαν ὑπ' ἀλλήλων. Οἱ Ἕλληνες, ἀφ' οὗ συνετρίβησαν τῶν πλείστων τὰ δόρατα, ἐξέβαλον τὰ ξίφη καὶ ἐξηκολούθησαν κατακόπτοντες τοὺς βαρβάρους. Ἀλλὰ πίπτει ὁ Λεωνίδας καὶ περὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ συγκροτεῖται μάχη λυσσαλέα. Τετράκις δὲ οἱ Ἕλληνες τρέψαντες τοὺς βαρβάρους ὑπεχώρησαν ἐντὸς τοῦ προμαχώνος συγκομιζόντες καὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Λεωνίδα καὶ συμπυκνωθέντες ἐπὶ μικροῦ τινος λόφου ἔπεσον ἅπαντες μέχρις ἐνός. Ἐκ τῶν Περσῶν ἔπεσον εἰκοσακισχίλιοι, πολλοὶ μεγιστάνες καὶ δύο ἀδελφοὶ τοῦ Εἰρξου. Ἐπὶ τοῦ μικροῦ ἐκείνου λόφου ἰδρύθη μετέπειτα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χαλκοῦς λέων πρὸς τιμὴν τοῦ Λεωνίδα καὶ ἐπὶ στήλης ἐχαράχθη τὸ

ἔξης λακωνικὸν ἐπίγραμμα πρὸς τιμὴν τῶν πεσόντων.

« Ὡ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι ».

§ 8. ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

(Η ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑ).

Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἦτο ἄσφατος τὸν βίον καὶ λίαν ζωηρός, ἀλλὰ καὶ λίαν φιλόδοξος. Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς συνεπολέμησεν, ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι ὁ Μιλτιάδης ἔλαβε τόσας τιμὰς, ἤρχισε νὰ γίνηται σκεπτικὸς καὶ παρήτησεν τὰς διασκεδάσεις. Εἰς δὲ τοὺς ἀποροῦντας διὰ τὴν ταιαύτην μεταβολὴν ἔλεγεν, « ὅτι δέν με ἀφίνει νὰ ἡσυχάσω τὸ τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου ». Τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ὁ Θεμιστοκλῆς ἐθεώρει ὡς ἀρχὴν μεγαλειτέρων ἀγώνων. Μανθάνων δὲ καὶ τὰς προετοιμασίας τῶν Περσῶν κατενόησεν, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλάς διὰ τῶν πεζικῶν δυνάμεων καὶ κατέπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ναυπηγήσωσι στόλον ἑκατὸν νεῶν ἀπὸ τὰς προσόδους τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου. Ὅτε δὲ ὁ Λεωνίδας κατέλαβε τὰς Θερμοπύλας, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐπλεεν εἰς τὸ Ἄρτεμισιον, κείμενον εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς Εὐβοίας, ἵνα ἀντιταχθῇ κατὰ τοῦ περσικοῦ στόλου. Μετὰ τριήμερον δὲ ναυμαχίαν, ἀφ' οὗ ἔπεσεν ὁ Λεωνίδας, ἠναγκάσθη καὶ

ὁ ἑλληνικὸς στόλος νὰ ἀποπλεύσῃ ἐκεῖθεν. Ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων ἦτο τότε ὁ Θεμιστοκλῆς, ὅστις πλέων τελευταῖος ἐξήρχετο εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου ἦσαν πόσιμα ὕδατα, καὶ ἐχάραττεν ἐπὶ τῶν λίθων μεγάλα γράμματα, διὰ τῶν ὁποίων προέτρεπε τοὺς μετὰ τοῦ Ξέρξου συνεχ-στρατεύοντας Ἕλληνας τῶν Ἴωνικῶν πόλεων νὰ ἀποστα-τήσωσι κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου διαβάς τὰς Θερμοπύλας ἐβάδιζεν ἀκωλύτως εἰς τὴν Ἀττικὴν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐβλεπον, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀντιταχθῶσι κατ' αὐτοῦ καὶ σώσωσι τὴν πόλιν των, εὐρίσκοντο δ' ἠναγκα-σμένοι νὰ τὴν ἐγκαταλίπωσιν. Ἰπῆρχε δὲ καὶ χρησμὸς τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, « ὅτι μόνον τὰ ξύλινα τείχη θὰ σώσωσι τὴν πόλιν των ». Ὁ Θεμι-στοκλῆς ἐξηγῶν τὸν χρησμὸν εἶπεν ὅτι ξύλινα τείχη τὸ μαντεῖον ἐννοεῖ τὰ πλοῖα καὶ ἐκεῖ πρέπει νὰ καταφύ-γωσιν. Ὅθεν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέισθησαν νὰ καταλίπωσι τὴν πόλιν των. Καὶ οἱ μὲν δυνάμενοι νὰ φέρωσιν ὄπλα ἐπε-βιβάσθησαν εἰς τὰ πλοῖα, οἱ δὲ γέροντες, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ, μετεβιβάσθησαν εἰς τὴν Αἰγίαν, τὴν Σαλα-μίνα καὶ τὴν Τροιζῆνα.

Ἀπέναντι τῶν χιλίων διακοσίων ἑπτὰ πλοίων τοῦ Ξέρ-ξου οἱ Ἕλληνες ἀντέταξαν τριακόσια ἐβδομήκοντα ὀκτῶ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σαλαμίνας. Ἐν τούτοις κατὰ πλειονο-ψηφίαν ἀπεφασίσθη νὰ καταλίπωσι τὴν Σαλαμίνα οἱ Ἕλ-ληνες καὶ νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν λιμένα τῶν Κεγχρεῶν, ἵνα ἐν ἀνάγκῃ ἔχωσι βοηθὸν καὶ τὸν ἐν τῷ Ἴσθμῳ τῆς Κορίνθου παρατεταγμένον στρατὸν τῶν Πελοποννησίων. Ἄλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς θέλων νὰ ναυμαχήσωσιν ἐν Σαλα-

μῖνι διεμήνυσε κρυφίως εἰς τὸν Ξέρξην, « ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἐτοιμάζονται νὰ ἀποπλεύσωσιν ἐκ φόβου καὶ διχονοίας, παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία εἰς αὐτὸν νὰ τοὺς ἀποκλείσῃ καὶ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ ὅλους». Μετ' ὀλίγον περὶ τὸ μεσονύκτιον προσῆλθεν ἄνθρωπος ἐξωθεν τῆς ναυαρχίδος τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ ἐζήτην νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτόν. Ἐξέρχεται καὶ βλέπει ἐνώπιόν του τὸν Ἀριστείδην, ὅστις εἶχεν ἐξορισθῆ εἰς τὴν Ἀγιναν, καὶ ὅστις ἤδη πλεύσας διὰ μέσου τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ἀναγγέλλει ὅτι τὰ ἐχθρικά πλοῖα κατέλαβον τὴν δίοδον. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἀποκαλύπτει τὸ στρατήγημά του, οἱ δύο πολιτικοὶ ἐχθροὶ συμφιλιοῦνται καὶ ἀποφασίζουσι νὰ συναγωνισθῶσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Οἱ δ' Ἕλληνες καὶ θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες ἤναγκάσθησαν νὰ ναυμαχήσωσιν εἰς τὴν Σαλαμίνα.

Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου πρῶτοι ἐφώρμησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν βαρβάρων ψάλλοντες τὸν πολεμικὸν παιᾶνα. Ταυτοχρόνως ἀντήχησαν καὶ οἱ ἀλαλαγμοὶ τῶν βαρβάρων καὶ ἤρχισεν ἡ ναυμαχία. Μετὰ πολῦν φονικὸν ἀγῶνα ἤρχισαν νὰ τρέπωνται οἱ βάρβαροι εἰς φυγὴν καὶ ἡ νίκη ἤρχισε νὰ κλίνη ὀριστικῶς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἔδειξαν ἀπαραδειγματίστον ἀνδρείαν, διότι εἶχον τὴν συναίσθησιν, ὅτι μάχονται ὑπὲρ ἐλευθερίας. Ἡ ναυμαχία διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες κατετρόπωσαν τοὺς βαρβάρους κυριεύσαντες καὶ βυθίσαντες 200 τριήρεις, αὐτοὶ δὲ ἀποβαλόντες περὶ τὰς 40. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου οἱ Ἕλληνες συλλέξαντες τοὺς ναυαγούς των ἔστησαν ἐπὶ τῆς παρακειμένης νήσου Ψυτταλείας τρόπαιον. Ὁ Ξέρξης, ὅστις καθήμενος ἐπὶ χρυσοῦ

θρόνου παρά τούς πρόποδας τοῦ Αἰγάλεω, ἐθεώρει τὴν ναυμαχίαν, ἐγένετο περίτρομος καὶ ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ τὸ ταχύτερον ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀσίαν. Προαποστείλας τὸν στόλον εἰς Ἑλλάσποντον, ἵνα μὴ τυχὸν πλεύσωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ διαλύσωσι τὰς γεφύρας, αὐτὸς ἐβάδιτε διὰ ξηρᾶς μὲ τὸν πεζικὸν στρατὸν καὶ μετὰ 45 ἡμερῶν πορείαν πλήρη κακουχιῶν καὶ στερήσεων ἔφθασεν εἰς τὸν Ἑλλάσποντον καὶ εὐρῶν τὰς γεφύρας ὑπὸ τρικυμίας διατελυμένας διεπέρασεν εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ πλοιαρίου.

Ὁ Θεμιστοκλῆς μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν διεφημίσθη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὡς σωτὴρ αὐτῆς. Ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον ἐπεσκέφθη τὴν Σπάρτην, οἱ Σπαρτιαῖται ἀπένειμν εἰς αὐτὸν ἐξαιρετικὰς τιμὰς. Τῷ ἔδωκαν στέφανον ἐκ κλάδου ἐλαίας, ὡς ἀριστεῖον φρονήσεως, καὶ τῷ ἐδώρησαν τὸ καλλίτερον ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει ἀρμάτων, τριακόσιοι δὲ νέοι ἐκ τῶν μᾶλλον ἐπιφανῶν συνώδευσαν αὐτὸν μέχρι τῶν ὀρίων τῆς Λακωνικῆς. Ὅτε δ' ἐπεσκέφθη τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, πάντες ἀφήσαντες τοὺς ἀγωνιζομένους ἐστράφησαν πρὸς αὐτὸν παρακολουθοῦντες μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἐπευφημοῦντες. Τόσον δὲ πολὺ ηὔχαριστήθη ὁ Θεμιστοκλῆς, ὥστε εἶπεν, ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἔλαβε τὴν ἀμοιβὴν τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶνων. Ἄλλ' ἢ δόξα αὕτη τοῦ Θεμιστοκλέους ἐκίνησε τὸν φθόνον τῶν ἀντιπάλων του, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ τὸν ἐξοστράκισωσιν. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπὶ ἑξ ἔτη διέτριψεν εἰς τὸ Ἄργος, κατόπιν δὲ μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις κατέφυγεν εἰς τὸν τότε βασιλεύοντα Ἀρταξέρξην, υἱὸν τοῦ Ξέρξου. Ὁ Ἀρταξέρξης ἠσθαινόθη μεγάλην χαρὰν καὶ ἔδωκεν εἰς

τὸν Θεμιστοκλέα πολύτιμα δῶρα. Λέγεται δ' ὅτι ὁ μόνάρχης τῆς Περσίας ἀπήτησεν ἀπὸ τὸν Θεμιστοκλέα νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς μὴ θέλων μήτε προδότης νὰ φανῆ τῆς πατρίδος, μήτε ἀγνώμων, ἔπιδε δηλητήριο καὶ ἀπέθανεν ἐν Μαγνησίᾳ εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν (458).

§ 9. ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

Ἀριστείδης ὁ Ἀθηναῖος ἦτο υἱὸς τοῦ Λυσιμάχου Ἦτο δὲ πρῶτος τὸν χαρακτήρα καὶ αὐστηρὸς εἰς τὸ καθήκον του καὶ τόσο δίκαιος, ὥστε ἐπωνομάζετο ὁ δίκαιος Ἀριστείδης. Εἰς τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην συνηγωνίσθη λαμπρῶς ὡς εἰς τῶν δέκα στρατηγῶν, πρῶτος δ' ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῆς μετριοφροσύνης καὶ φιλοπατρίας παραχωρήσας αὐτὸς καὶ πείσας καὶ τοὺς ἄλλους νὰ παραχωρήσωσι τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν Μιλτιάδην. Μετὰ τὴν νίκην εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἡ φύλαξις τῶν αἰχμαλώτων καὶ τῶν λαφύρων, τὸ δ' ἐπόμενον ἔπος οἱ Ἀθηναῖοι τιμῶντες αὐτὸν ἐξέλεξαν ἄρχοντα. Ἀλλ' ὁ πολιτικὸς αὐτοῦ ἀντίπαλος, ὁ Θεμιστοκλῆς κατῴρθωσε νὰ τὸν ἐξοστρακίσῃ. Ἦτο δὲ ὁ ἐξοστρακισμὸς δεκαετῆς ἐξορία, καὶ ἐλέγετο ὀστρακισμὸς, διότι τὸ ὄνομα τοῦ μέλλοντος νὰ ἐξορισθῆ ἔγράφετο ἐπὶ ὀστράκου, τὸ ὁποῖον ἐρρίπτετο ἐντὸς κάλπης ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. Γινομένης δὲ ἀπαριθμήσεως ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, ἂν εὕρισκοντο ἐξ ἑκατῶν ὀστράκων

φέροντα τὸ ὄνομα πολίτου τινός, ὅστις καθίστατο ἐπικίνδυνος εἰς τὴν πολιτείαν, εἴτε διὰ τὸν πλοῦτόν του, εἴτε διὰ τὴν δημοτικότητά του, ὁ πολίτης αὐτὸς ἐξωρίζετο. Λέγεται δ' ὅτι, ἐν ᾧ ἐνεγράφοντο τὰ ὄστρακα διὰ τὸν Ἀριστείδην, προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ἀγράμματός τις χωρικός καὶ τὸν παρεκάλει νὰ γράψῃ ἐπὶ τοῦ ὄστράκου τὸ ὄνομα Ἀριστείδης. «Καὶ τί κακὸν σοῦ ἔκαμεν ὁ Ἀριστείδης;» ἠρώτησεν αὐτόν. — «Κανέν, οὐδὲ γνωρίζω τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐνοχλοῦμαι νὰ ἀκούω νὰ τὸν ὀνομάζουσι ἀκατάπαυστα δίκαιον», ἀπεκρίθη ὁ χωρικός. Ὁ Ἀριστείδης δὲν εἶπε τίποτε, ἀλλ' ἔλαβε τὸ ὄστρακον καὶ ἔγραψεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομά του. Ἀπερχόμενος δὲ εἰς τὴν ἐξορίαν ἀνύψωσε τὰς χεῖράς του καὶ ἠυχθήθη εἰς τὴν Ἀθηναῶν, ἵνα μηδέποτε οἱ Ἀθηναῖοι περιέλθωσιν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸν ἐνθυμηθῶσιν. Ὅτε δὲ ὁ Περσικὸς στόλος περιέλωσε τὸν ἑλληνικὸν στόλον εἰς τὴν Σαλαμίνα, ὁ Ἀριστείδης ἔσπευσε ἐξ Αἰγίνης, ὅπου ἔμενον ἐξόριστος, νὰ συναγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἐπιβαίνων μικροῦ πλοιαρίου μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του καταπλέει εἰς τὴν Σαλαμίνα διὰ μέσου τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Προσκαλέσας δὲ κατ' ἰδίαν τὸν Θεμιστοκλέα εἶπε πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐξῆς ἀξιωματικῶν λόγους: «Καιρός, ὦ Θεμιστόκλει, νὰ ἀφήσωμεν τὰς παιδαριώδεις ἡμῶν ἐριδας καὶ νὰ φροντίσωμεν πῶς νὰ σώσωμεν τὴν πατρίδα». Ὁ Ἀριστείδης ἠγωνίσθη γενναίως ἐν Σαλαμίνι, καὶ καταλαβὼν μὲ τινὰς Ἀθηναίους τὴν Ψυττάλειαν ἐφόνευσε πάντας τοὺς ἐπ' αὐτῆς Πέρσας καὶ ἀνύψωσε τρόπαιον.

Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ξέρξου παρέμεινεν ἐν Θεσσαλίᾳ

ὁ Μαρδόνιος μὲ τριακοσίας χιλιάδας στρατοῦ διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Προσεπάθησε δὲ μὲ κάθε τρόπον νὰ ἀποσπάσῃ τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἐπεμψε λοιπὸν πρέσβεις καὶ ὑπέσχετο νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὴν πόλιν των, νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς πολλὰ χρήματα καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ἡγεμόνας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἂν θελήσωσι νὰ συμμαχήσωσι μετ' αὐτοῦ ἢ τοῦλάχιστον νὰ μείνωσιν οὐδέτεροι. Οἱ Σπαρτιᾶται φοβούμενοι μήπως οἱ Ἀθηναῖοι πεισθῶσιν εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου, ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ τοὺς ἀποτρέψωσιν, ὑπέσχοντο δὲ ὅτι αὐτοὶ ἀναλαμβάνουσι νὰ διαθρέψωσι τὰς οἰκογενείας των, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ὁ πόλεμος. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦ Ἀριστείδου πρὸς μὲν τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπήντησαν· «Δὲν ὀργιζόμεθα τόσο κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὅποιοι νομίζουσιν, ὅτι τὰ πάντα δύνανται νὰ ἐξαγορασθῶσι διὰ χρημάτων, ὅσον ὀργιζόμεθα ἐναντίον σας, οἱ ὅποιοι ἀποβλέπετε μόνον εἰς τὴν σημερινὴν μας πενίαν καὶ λησμονεῖτε τὴν προτέραν ἀνδρίαν καὶ ἀρετὴν ἡμῶν.» Πρὸς δὲ τοὺς πρέσβεις τοῦ Μαρδονίου εἶπον· «Ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος οὗτος πορεύεται τὴν αὐτὴν πορείαν, οἱ Ἀθηναῖοι θὰ ἀγωνίζωνται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος των, τὴν ὁποίαν οἱ Πέρσαι ἐλεηλάτησαν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν των, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι ἔκαυσαν καὶ ἐβεβήλωσαν». Ὁ Μαρδόνιος ὀργισθεὶς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐλεηλάτησε τὴν χώραν καὶ κατέκαυσε ἐκ δευτέρου τὰς Ἀθήνας. Μαθὼν δὲ ὅτι ἐπέρχεται ὁ στρατὸς τῶν Πελοποννησίων ὑπεχώρησεν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἐκεῖ παρὰ τὰς Πλαταιὰς συνήφθη ἡ τελευταία

ἐν Ἑλλάδι μάχῃ κατὰ τῶν Περσῶν (479 π. Χ.). Μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς περιώνυμον μάχην συνελθόντες οἱ Ἕλλη- νες ἀπεφάσισαν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον, ὅπως ἐλευθερώσωσι καὶ τὰς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐλληνικὰς πόλεις ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ ζυγοῦ. Ὁ Ἀριστείδης ὤρισε τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον ἤθελεν εἰσφέρει ἐκάστη πό- λις. Εἰς αὐτὸν ἀνετέθη καὶ ἡ διαχείρισις τοῦ συμμαχικοῦ ταμείου. Ἄλλ' ἂν καὶ διεχειρίσθη τόσα ἑκατομμύρια, ἀπέ- θανε πένης μὴ ἔχων μηδὲ τὰ ἐξόδα τῆς ταφῆς του. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐκήδευσαν αὐτὸν δημοσίᾳ δαπάνῃ, τῷ ἀνή- γειραν μνημεῖον μεγαλοπρεπὲς ἐν Φαλήρῳ, ἐπρόκισαν τὰς θυγατέρας του καὶ ἔδωσαν μεγάλα δῶρα εἰς τὸν υἱὸν του.

§ 10. ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ

Ἡ Ἐν Πλαταιαῖς Μάχῃ

Ὁ Πausανίας ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομβρότου, ἐβασίλευσε δὲ καὶ ὁ Πausανίας ὡς ἐπίτρο- πος τοῦ ἀνηλίκου Πλειστάρχου, υἱοῦ τοῦ ἐν Θερμοπύλαις πεσόντος Λεωνίδου. Ὁ Μαρδόνιος ἀφ' οὗ ἐπυρπόλησε τὰς Ἀθήνας ὑπεχώρησεν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἐστρατοπέδευσε πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ περιχαρακωθεὶς ἐντὸς μεγάλου ξυλίνου τετραγωνικοῦ στρατοπέδου. Εἶχε δὲ τρι- ακοσίας χιλιάδας Περσῶν καὶ πεντήκοντα χιλιάδας Βοιω- τῶν καὶ ἄλλων συμμαχῶν. Ὁ δὲ ἐλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πausανίου, συγκείμενος ἐξ ἑκατὸν δέκα

χιλιάδων ἀνδρῶν, ἐστρατοπέδευσε παρά τὰς ὑπηρείας τοῦ Κιθαιρῶνος, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο ἐκ τοῦ ἰππικοῦ τῶν βαρβάρων νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν πεδιάδα. Ἄλλ' ὁ Μαρδόνιος προσέβαλε καὶ ἐκεῖ τοὺς Ἕλληνας πέμψας τὸ ἄριστον αὐτοῦ ἰππικὸν ὑπὸ τὸν ἵππαρχον Μασίστιον. Τὸ μέρος ὅμως ἦτο λίαν ἀνώμαλον καὶ ἀκατάλληλον εἰς ἰππικὴν ἐφοδον, ἥτις καὶ ἀπεκρούσθη, καὶ τὸ δεινότερον ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς ὁ Μασίστιος. Ἐκ τοῦ κατορθώματος αὐτοῦ λαβόντες θάρρος οἱ Ἕλληνες κατήλθον εἰς πεδινώτερον μέρος καὶ ἐστρατοπέδευσαν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἄσωποῦ ποταμοῦ παρά τὰς Ὑσιάς.

Ἀπέναντι δ' αὐτῶν μεταστρατοπεδεύσας ἀντιπαρετάχθη καὶ ὁ Μαρδόνιος. Οὕτω δὲ ὁ Ἄσωπὸς διεχώριζε τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν Περσῶν, ἀλλ' οὔτε οὔτοι οὔτε ἐκεῖνοι ἤρχιζον τὴν μάχην, διότι οἱ μάντιες εἶχον προείπει, ὅτι θὰ ἠττηθῶσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες πρῶτοι ἤθελον κάμει τὴν ἐπίθεσιν. Οὕτω δὲ παρήλθον δέκα ἡμέραι. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες περιῆλθον εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν, διότι οἱ Πέρσαι ἠμποδοῖζον αὐτοὺς νὰ λαμβάνωσιν ὕδωρ ἀπὸ τὸν Ἄσωπὸν καὶ διέκοψαν τὴν μετὰ τῶν Ἀθηναίων συγκοινωνίαν καταλαμβάνοντες τὸν Κιθαιρῶνα. Ὅθεν ἠναγκάστησαν νὰ μεταστρατοπεδεύσωσιν εἰς θέσιν καταλληλοτέραν πρὸς τὰς Πλαταιάς. Ἀνεχώρησαν δ' ἐκεῖθεν νύκτα μὲ μεγάλην ἀταξίαν διαχωρισθέντες εἰς τρία μέρη. Ὁ Μαρδόνιος τὴν ἀναχώρησιν ταύτην ἐξέλαβεν ὡς φυγὴν καὶ ἀμέσως διέταξε γενικὴν καταδίωξιν. Κατέφθασε δὲ τοὺς τελευταῖον ἀναχωρήσαντας Λακεδαιμονίους, οἵτινες προτάξαντες τὰς ἀσπίδας τῶν ἐδέχοντο ἀκίνητοι τὰ βέλη τῶν πολεμίων.

διότι ὁ Πausανίας εἶχε διατάξει αὐτοὺς νὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα καὶ νὰ μὴ κινηθῶσιν, ἕως οὗ γίνωσιν αἱ θυσίαι καὶ φανῶσιν αἴσια τὰ σφάγια. Πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐφρονέθησαν, ὁ δὲ Πausανίας πλήρης ἀγωνίας ἀνύψωσε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν ἐκεῖθεν φαινόμενον ναὸν τῆς Ἥρας καὶ εἶπε μετὰ δακρύων : « Ἄν δὲν εἶνε θέλημα τοῦ θεοῦ νὰ νικήσωμεν, ἄς ἀποθάνωμεν, ἀλλὰ τοῦλάχιστον νὰ ἀποδείξωμεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ὅτι εἴμεθα ἄνδρες γενναῖοι καὶ γνωρίζομεν καὶ νὰ μαχώμεθα καὶ νὰ ἀποθνήσκωμεν μαχώμενοι ». Αἰφνης οἱ μάντιες κηρύττουσιν ὅτι αἱ θυσίαι προμηνύουσι νίκην καὶ ὁ Πausανίας διατάσσει τὴν ἔφοδον. Ὁ ἀγὼν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐξηκολούθει φονικὸς καὶ πεισματώδης. Ἄλλ' ὅτε ἔπεσεν ὁ Μαρδόκιος, οἱ Πέρσαι ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν καὶ καταδιωκόμενοι διεπέρασαν τὸν Ἄσωπὸν καὶ ἐνεκλείσθησαν ἐντὸς τοῦ ξυλίνου στρατοπέδου. Ἄλλ' οἱ καταδιώκοντες Ἕλληνες ἐκυρίευσαν αὐτὸ μετὰ πεισματώδη μάχην, καὶ ἐκ τῶν 300 χιλιάδων Περσῶν μόλις τρισχίλιοι διεσώθησαν. Ὁ Πausανίας μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην ἐγένειε λίαν ἀλαζών. Μάλιστα δὲ ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τὸ Βυζάντιον καὶ ἠχμαλώτισε πολλοὺς πλουσίους Πέρσας καὶ ἔλαβε πλουσιώτατα λάφυρα, συνέλαβε τὴν φιλόδοξον ἰδέαν νὰ γείνη καὶ γαμβρὸς τοῦ Εἰρέξου καὶ σατράπης τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν ἐλευθερώσας τινὰς ἐκ τῶν αἰχμαλώτων Περσῶν διεμήνυσε δι' αὐτῶν τὰ σχέδιά του εἰς τὸν Εἰρέξην, ὑποσχόμενος νὰ ὑποδουλώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Εἰρέξης ἐδέχθη προθύμως τὴν πρότασίν του. Ἐκτοτε ὁ Πausανίας ἤρχισε νὰ ἐνδύηται πολυτελῶς καὶ νὰ ζῆ ὡς Πέρτης μονάρχης, νὰ φέρηται δὲ

ύβριστικῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐνεκα τούτου ἀνεκλήθη εἰς Σπάρτην καὶ δικασθεῖς ἠθωώθη δι' ἔλλειψιν ἀποδείξεων, ἀλλὰ καθηρέθη τῆς ἀρχῆς. Μετ' ὀλίγον ὁμοῦ ἀποδειχθείσης τῆς ἐνοχῆς του καὶ μέλλων νὰ συλληφθῆ κατέφυγεν ὡς ἐκέτης εἰς τὸν ναὸν τῆς χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ νόμοι δὲν ἐπέτρεπον νὰ ἀποσύρῳσιν αὐτὸν ἐκεῖθεν διὰ τῆς βίας, οἱ ἔφοροι διέταξαν νὰ ἀφαιρεθῆ ἡ στέγη τοῦ ναοῦ καὶ νὰ τειχισθῆ ἡ θύρα, ἵνα ἀποθάνῃ ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους. Λέγεται δὲ μάλιστα, ὅτι τὸν πρῶτον λίθον ἔθηκεν ἡ μήτηρ του Θεανώ.

§ II. ΚΙΜΩΝ

(504—449 π. X.)

Ὁ Κίμων ἦτο υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου τοῦ νικητοῦ τοῦ Μαραθῶνος, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῷ 504 π. X. Ἐπειδὴ δ' ἔμεινεν ὄρφανὸς πολὺ νέος, ἔζη βίον ἄστατον καὶ δὲν ἐδιδάχθη οὔτε μουσικὴν, οὔτε ῥητορικὴν, ἀλλ' εἶχεν ἔξοχα φυσικὰ προτερήματα, εὐφυΐαν, φιλοτιμίαν καὶ γενναιοῦτητα. Ὁ Ἀριστείδης διαγνοὺς ταῦτα καὶ χειραγωγήσας αὐτὸν ἐπιδεξίως παρεκίνησε νὰ μεταβάλλῃ διαγωγὴν καὶ νὰ ἀναδείξῃ σπανίας πολεμικὰς ἀρετάς. Τὸ ἐνδοξοὺν πολεμικὸν στάδιον ἀρχίζει ἀπὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς προέτρεπε τοὺς Ἀθηναίους νὰ καταλίπωσι τὴν πόλιν των καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖα, πρῶτος ὁ Κίμων ἀνέβη εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἀφιερῶσας

εἰς τὴν Ἀθηναίων ἵππου χαλινὸν ἔλαβε μίαν ἀπὸ τὰς ἐκεῖ κρεμαμένας ἀσπίδας καὶ κατηθύνθη εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ παράδειγμα τοῦ Κίμωνος ἐνέπνευσε θάρρος καὶ εἰς τοὺς λοιπούς. Διηγωνίσθη δὲ γενναίως εἰς τὴν ναυμαχίαν. Μετὰ τὰ προδοτικὰ δὲ σχέδια τοῦ Πausανίου οἱ σύμμαχοι ἀνέθεσαν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου εἰς τὸν Κίμωνα καὶ Ἀριστείδην. Ὁ Κίμων κατὰ πρῶτον ἐξεδίωξε τοὺς Πέρσας ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ἡϊόνα, φρούριον ἰσχυρότατον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ. Ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Περσῶν Βόγης μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς σωτηρίας ἔβαλε πῦρ εἰς τὴν πόλιν καὶ συνεχῆ μὲ τὴν οἰκογένειάν του καὶ τοὺς θησαυροὺς του. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Κίμων ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς νήσου Σκύρου τοὺς Δόλοπας πειρατὰς. Ἐρευνήσας δὲ καὶ ἀνευρῶν καὶ τὰ ὄσπᾶ τοῦ Θησεῖος, τὰ μετεκόμισεν εἰς Ἀθήνας, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ ἔθαψαν μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ ἀνήγειραν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ναόν, τὸ Θησεῖον, τὸ μέχρι τῆς σήμερον σωζόμενον.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κίμων ἄγων διακοσίας τριήρεις Ἀθηναϊκὰς καὶ ἑκατὸν συμμαχικὰς ἐξέπλευσε κατὰ τῶν Περσῶν. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐξεδίωξεν ὅλας τὰς Περσικὰς φρουρὰς ἀπὸ τῶν ἐν Καρίᾳ καὶ Κιλικίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων. Ἐπειτα δὲ κατετρόπωσε τὸν περσικὸν στόλον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐρυμέδοντος ποταμοῦ τῆς Παμφυλίας καταβυθίσας διακοσίας τριήρεις. Παρευθὺς δ' ἀποβιβάσας τοὺς ὀπλίτας εἰς τὴν ξηράν, κατετρόπωσε καὶ τὸν πλησίον τῆς παραλίας παρατεταγμένον περσικὸν στρατὸν εἰς μάχην φονικωτάτην. Ἐξασφάλισας δὲ τοὺς αἰχμαλώ-

τους και τὰ λάφυρα, ἐπέπλευσε πάραυτα κατὰ τοῦ φοινικικοῦ στόλου, ὅστις ἤρχετο πρὸς βοήθειαν τοῦ περσικοῦ, και συναντήσας αὐτὸν κατέστρεψεν ἅπαντα συγκείμενον ἐξ 80 πλοίων (467). Ἡ τριπλῆ αὕτη νίκη τοῦ Κίμωνος ἐθεωρήθη ἐν τῶν λαμπροτάτων κατορθωμάτων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.

Ἐκ τῶν πλουσιωτάτων λαφύρων ἄλλα μὲν ἐδαπανήθησαν πρὸς αὐξήσιν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἄλλα δὲ πρὸς ὀχύρωσιν και καλλωπισμὸν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐν ἔτει 464 φοβερός σεισμὸς συνεχλόνησε τὴν Σπάρτην, πᾶσαι δὲ σχεδὸν αἰ οἰκίαι κατέπεσον και εἴκοσι χιλιάδες ψυχῶν ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια. Ἐπωφελοῦμενοι δ' ἐκ τούτου οἱ Εἰλωτες και οἱ Μεσσήνιοι ἐπανεστάτησαν και κατέλαβον τὴν Ἰθάμην. Οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ μακρὸν πόλεμον ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν ἀρχαίων συμμάχων, Ἀθηναίων, Πλαταιέων και Αἰγινήτων· ὁ Κίμων ἐπεισε τοὺς συμπολίτας του νὰ βοηθήσωσι τὴν Σπάρτην και αὐτὸς ὁ Κίμων ἀπεστάλη πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς μὲ τετρακισχιλίους ὀπλίτας.

Οἱ Σπαρτιᾶται ὁμως ὑποπτευθέντες τοὺς Ἀθηναίους ἀπέπεμψαν εὐσχήμως αὐτούς, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀγανακτήσαντες ἐξωστράκισαν τὸν Κίμωνα και διέλυσαν τὴν μετὰ τῆς Σπάρτης συμμαχίαν. Μετ' ὀλίγον ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ Σπάρτης και Ἀθηνῶν. Οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοὶ συνητήθησαν παρὰ τὴν Τάναγραν τῆς Βοιωτίας. Πρὸ τῆς μάχης προσῆλθεν ὁ ἐξόριστος Κίμων και ἐζήτησεν ὡς ἰδιαιτέραν χάριν παρὰ τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν νὰ πολεμήσῃ και αὐτὸς ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης. Ἡ παράκλη-

σις του δὲν εἰσηκούσθη, διότι ἦτο δῆθεν φίλος τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ἀπῆλθε καταλυπημένος. Ἀφῆκε δὲ τὴν πανοπλίαν του εἰς τοὺς φίλους καὶ προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ ἀγωνισθῶσι γενναίως καὶ νὰ διαφεύσωσι διὰ τῶν ἔργων τὰς ὑπονοίας τῶν ἀντιπάλων του. Καὶ ἀληθῶς ἐκεῖνοι τόσον γενναίως ἠγωνίσθησαν, ὥστε ἔπεσον πάντες, ὄντες περὶ τοὺς ἑκατόν. Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἤτταν θαυμάζοντες τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ Κίμωνος ἀνεκάλεσαν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐξορίας κατὰ πρότασιν μάλιστα τοῦ ἀντιπάλου του Περικλέους. Ὁ Κίμων ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐξορίας συνεφιλίωσε τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Σπάρτην καὶ ἔπεισε τοὺς συμπολίτας του νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον. Ἐξοπλίσας δὲ διακοσίας τριῆρεις ἐξέπλευσεν ἐπὶ τὴν Κύπρον, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε τὸν ἐνδοξὸν αὐτοῦ βίον πολιορκῶν τὸ Κίτιον (449 π. Χ.), ἐκπνέων δὲ παρήγγειλεν εἰς τοὺς ἄλλους στρατηγούς νὰ ἀποκρύψωσι τὸν θάνατόν του καὶ νὰ ἀποπλεύσωσιν εἰς Ἀθήνας. Κατὰ δὲ τὸν ἀπόπλουον συναντήσαντες τὸν στόλον τῶν πολεμίων παρὰ τὴν Σαλαμίνα τῆς Κύπρου κατεναυμάχησαν αὐτόν, καταδιώξαντες δὲ καὶ τοὺς εἰς τὴν νῆσον καταφυγόντας ἐνίκησαν δευτέραν νίκην. Τὰς νίκας ταύτας ἐπεσφράγισεν ἡ μετὰξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν συναφθεῖσα Κιμωνεῖος εἰρήνη, καθ' ἣν ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν Περσῶν ὑπεχρεοῦτο νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέρας πάσας τὰς ἑλληνικὰς παραλίους πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τὰ στρατεύματα αὐτοῦ νὰ μένωσι μακρὰν τῆς θαλάσσης εἰς ἀπόστασιν τριῶν ἡμερῶν καὶ πολεμικὸν πλοῖον νὰ μὴ πλέῃ ἐνδότερον τῶν Συμπληγάδων πετρῶν καὶ τῶν Χελιδονίων

νήσων. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ὑπεχρεοῦντο νὰ παύσωσιν ἔχον-
τες ἀξίωσιν ἐπὶ τῆς Κύπρου καὶ Αἰγύπτου.

§ 12. ΠΕΡΙΚΛΗΣ

(493—429 π. Χ.).

Ὁ Περικλῆς ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀθηναίου Ξανθίππου, ὅστις εἶχε νικήσει τοὺς Πέρσας ἐν Μυκάλῃ. Ἡ φύσις ἐπροίκισεν αὐτὸν μὲ σπάνια σωματικὰ καὶ πνευματικὰ προτερήματα, τὰ ὅποια ἐτελειοποίησεν ἡ καλλίστη ἀγωγή καὶ ἐκπαίδευσις. Ἐξεπαιδεύθη δὲ ὑπὸ τῶν σοφωτέρων διδασκάλων, τῶν ὁποίων ὁ ἐπιφανέστερος ἦτο ὁ φιλόσοφος Ἀναξαγόρας, ὅστις κατ' ἐξοχὴν διεμόρφωσε τὸ πνεῦμα καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ. Εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τοῦ βίον ἦτο λίαν μέτριος καὶ συνετός. Ἀπέφευγε τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰ συμπόσια καὶ μόνον εἰς τὸν οἶκόν του συνανεστρέφετο μὲ τοὺς ἐξοχωτέρους ἀνδρας τῆς ἐποχῆς, μετὰ τῶν ὁποίων συνδιελέγετο περὶ σπουδαίων ἀντικειμένων. Λίαν ἐνωρὶς ὁ Περικλῆς διέπρεψεν ὡς στρατιωτικὸς καὶ μάλιστα ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ, καὶ ὡς τοιοῦτος προσεῖλκυσε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ λαοῦ. Ἀπέφευγεν ὅμως νὰ συχναῖζῃ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου σπανίως ὠμίλει καὶ μόνον ὡσάκις ἐπρόκειτο περὶ σπουδαίων ζητημάτων. Ἦτο δὲ εὐγλωττος καὶ δεινὸς ῥήτωρ. Ὅσάκις ὠμίλει, ἀπέφευγε τὰς χειρονομίας καὶ οἱ λόγοι του

ἔκαμνον βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Καί ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ Κίμων, εἶχε μεγάλην πολιτικὴν δύναμιν, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀπέβη παντοδύναμος καὶ ἐκυβέρνησε τὰς Ἀθήνας ὡς ἀνώτατος ἄρχων (449—429 π. Χ.). Ὁ Περικλῆς ὤρισε, ἵνα ἐξήκοντα τριῆρεις ἐπὶ ἑκτῶ μῆνας περιπλέωσι τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῶν συμμαχικῶν πόλεων. Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο νὰ ἀσκῶνται οἱ πολῖται εἰς τὰ ναυτικά, νὰ εἰσπράττωσι τοὺς φόρους καὶ νὰ τηρῶσι τοὺς συμμαχοὺς εἰς ὑποταγὴν. Διὰ νὰ παρέχῃ δὲ πόρον ζωῆς εἰς τοὺς ἀπόρους πολίτας, ἔπεμπε πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς ὑποτασσομένας πόλεις καὶ διένεμε διὰ κλήρου τὰς γαίας αὐτῶν. Προσέτι χάριν τῆς πενεστέρας τάξεως τῶν πολιτῶν ὤρισε διὰ τοῦ περὶ τῶν θεωρικῶν χρημάτων νόμου νὰ πληρῶνῃται εἰς αὐτοὺς τὸ εἰσιτήριον κατὰ τὰς δραματικὰς παραστάσεις ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ δημοσίου ταμείου. Τὸ δὲ πάντων σπουδαιότατον εἶνε ὅτι ὁ Περικλῆς ὄχι μόνον κατέστησε τὰς Ἀθήνας ἰσχυρὰς κατὰ θάλασσαν καὶ ἐξησφάλισε τὴν πόλιν διὰ τῶν μακρῶν τεῖχων, ἀλλὰ καὶ ἐκαλλώπισεν αὐτὴν δι' ἐξοχῶν καλλιτεχνημάτων καὶ κατέστησε τὰς Ἀθήνας τὴν λαμπροτάτην τῶν ἑλληνικῶν πόλεων. Τὴν ἀνωτάτην ἐπιστάσιαν τῶν ἔργων αὐτῶν ἀνέθηκεν εἰς τὸν ἐξοχὸν καλλιτέχνην Φειδίαν. Τὰ ἐξοχώτερα δὲ τῶν καλλιτεχνημάτων αὐτῶν εἶνε ὁ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως θαυμάσιος ναὸς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, ὁ καλούμενος Παρθενών, κατεσκευασμένος ἐκ λευκοτάτου μαρμάρου τῆς Πεντέλης. Ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ ἴστατο τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Τὰ λαμπρὰ Προπύλαια. Τὸ

Ἐρεχθεΐον, ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἐρεχθέα, ἀρχαῖον ἥρωα τῶν Ἀθηναίων. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Πρωπυλαίων ἴστατο τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηναίας.

Ἐπὶ Περικλέους αἱ Ἀθηναὶ κατέστησαν τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Τότε ἤκμασαν καὶ οἱ μέγιστοι φιλόσοφοι, ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι. Ἡ ἐποχὴ δ' αὕτη εἶνε ἡ λαμπροτάτη ἐποχὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ἐπὶ Περικλέους ἐξερράγη ὁ μέγας καὶ φοβερός Πελοποννησιακὸς πόλεμος, διαρκέσας ἐπὶ 27 ἔτη (431—404). Ἡ πρώτη καὶ κυρία αἰτία τοῦ πολέμου τούτου ἦτο ἡ μεταξὺ τῶν δύο πόλεων, Ἀθηναίων καὶ Σπάρτης ἀντιζήλια.

Κατ' ἀρχὰς ὁ πόλεμος περιωρίσθη εἰς ἀμοιβαίας δηώσεις καὶ λεηλασίας. Ἀλλὰ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου συνέβη εἰς Ἀθήνας λοιμὸς καταστρεπτικός. Ἀπέθανε δὲ πλῆθος πολὺ ἐν τῷ μέσῳ φρικτῶν πόνων. Ἀπέθανον προσέτι καὶ πολλοὶ φίλοι καὶ συγγενεῖς τοῦ Περικλέους, ὅστις ὑπέμενε πάσας ταύτας τὰς πικρὰς συμφορὰς μετὰ θαυμαστῆς γενναιότητος. Ἀλλ' ὅτε ἀπέθανε καὶ ὁ νεώτατος υἱὸς τοῦ Πάραλος καὶ προσῆλθε μὲ τρέμουσαν χεῖρα νὰ ἐπιθέσῃ τὸν στέφανον ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ υἱοῦ του, ἔμεινεν ἀπαρηγόρητος καὶ ἔχυσε πικρὰ δάκρυα. Μετ' ὀλίγον προσβλήθεισ καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ ἐτελεύτησεν ἄγων τὸ 65 ἔτος τῆς ἡλικίας (429).

§ 13. ΣΩΚΡΑΤΗΣ

(469—399 π. Χ.)

Ὁ Σωκράτης ἦτο υἱὸς τοῦ ἀγαλματοποιοῦ Σωφρονίσκου καὶ τῆς μαίας Φαιναρέτης, γεννηθεὶς εἰς Ἀθήνας τῷ 469. Κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς τὴν τέχνην τοῦ πατρὸς του, ἔπειτα δὲ ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἀνεδείχθη ὁ μέγιστος τῶν φιλοσόφων, καθὼς ἀνεκήρυξεν αὐτὸν καὶ αὐτὸ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν «ὅτι ἀπάντων τῶν ἀνδρῶν σοφώτατος εἶναι ὁ Σωκράτης». Ἀφιέρωσε δὲ ὅλον του τὸν βίον νὰ διδάσκη τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀρετὴν. Ἐδίδασκε δὲ δωρεὰν τοὺς ἀνθρώπους μεταβαίνων εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὰ γυμνάσια καὶ εἰς τοὺς περιπάτους περὶ ἀρετῆς, περὶ δικαιοσύνης, περὶ ἠθικῆς, περὶ εὐσεβείας. Δὲν ἐδίδασκε μόνον διὰ λόγων τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐξήσκει αὐτὴν καὶ δι' ἔργων καὶ ἀπέβη τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φιλοπατρίας. Ὑπηρέτησε δὲ πολλάκις τὴν πατρίδα του ὡς στρατιώτης καὶ γενναίως ἠγωνίσθη εἰς πολλὰς μάχας. Εἰς μάχην τινὰ ἔσφησε τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ εἰς ἄλλην τὸν Ξενοφῶντα. Κατέκρινε μετὰ θάρρους τὰς παρανόμους πράξεις τῶν τριάκοντα τυράννων καὶ ὅλας τὰς κακίας τῆς κοινωνίας. Διὰ τοῦτο ἐκίνησε τὸ μῖσος πολλῶν, εὗρέθησαν δὲ καὶ τρεῖς ἄνθρωποι, ὁ Ἄνυτος, ὁ Μέλητος καὶ ὁ Λύκων, νὰ τὸν κατηγορήσωσιν εἰς τὸ δικαστήριον ὅτι αὐτὸς ὁ κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς διὰ τῆς διδασκαλίας του διαφθείρει τοὺς νέους καὶ εἰσάγει νέους

θεούς. Ὁ Σωκράτης κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ἡμέραν τῆς δίκης παρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, ἵνα ἀπολογηθῆ. Δὲν ἠθέλησε δὲ μάλιστα νὰ φέρῃ εἰς τὸ δικαστήριον, καθὼς συνειθίζετο τότε, οὔτε τὴν σύζυγόν του οὔτε τὰ τέκνα του, ἵνα διὰ τῶν δακρύων καὶ παρακλήσεων συγκινήσῃ τοὺς δικαστὰς, ἀλλ' ἀπελογήθη μετὰ τόλμης καὶ παρρησίας ἀξιοθαυμάστου. Ἡ ἀξιοπρεπὴς ὅμως αὕτη ἀπολογία ἐξηρέθισε τοὺς δικαστὰς καὶ διὰ πλειονοψηφίας τριῶν ψήφων ἐθεωρήθη ἔνοχος. Συνεκροτεῖτο δὲ τὸ δικαστήριον ἐκ 500 δικαστῶν. Κατόπιν τὸ δικαστήριον προσεκάλεσε τὸν Σωκράτη νὰ ἐκλέξῃ αὐτὸς καὶ νὰ ὀρίσῃ ποίαν τιμωρίαν θέλει νὰ τῷ ἐπιβάλωσιν. Ὁ Σωκράτης ἀπήντησεν «ὅτι ἀντὶ καταδίκης καὶ τιμωρίας θεωρεῖ ἑαυτὸν ἄξιον νὰ τρέφῃται εἰς τὸ πρυτανεῖον διὰ τὰς μεγάλας του πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας». Οἱ δικασταὶ ἐκ τῶν λόγων τούτων ἔτι μᾶλλον ἐρεθισθέντες κατεδίκασαν τὸν Σωκράτη διὰ πλειονοψηφίας 80 ψήφων εἰς θάνατον. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὁ Σωκράτης ἤκουσε μετὰ μεγίστης ἀταραξίας. Ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδίκης ἀνεβλήθη, μέχρις οὐ ἐπανέλθη ἐκ τῆς Δήλου ἡ ἱερὰ ναὺς Πάραλος, ἣτις συνέπεσε νὰ ἀποπλεύσῃ τὴν προτεραίαν φέρουσα θυσίαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Ἦτο δὲ νόμος, ὅστις δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἐκτελεσθῆ μηδεμίαν θανατικὴν ποινὴν, πρὶν ἐπανέλθῃ ἐκ τῆς Δήλου ἡ ἱερὰ ναὺς. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Σωκράτης διέμενεν ἐν τῇ φυλακῇ, οἱ δὲ μαθηταὶ καὶ οἱ φίλοι του ἐξηκολούθουν νὰ τὸν ἐπισκέπτονται καταλυπημένοι. Ὁ Σωκράτης ὅμως ἔμενεν ἀτάραχος καὶ οὐδὲ τὸ παραμικρὸν παράπονον ἐξέφρασεν οὔτε κατὰ τῶν δικα-

στῶν οὔτε κατὰ τῶν κατηγορῶν του. Εἷς δὲ τῶν μαθη-
τῶν του, ὁ Κρίτων, προπαρασκευάσας τὰ πάντα καλῶς
προέτεινεν ἡμέραν τινὰ εἰς τὸν Σωκράτη νὰ δραπετεύτη.
Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ἀπέρριψε τοῦ ἀγαπητοῦ μαθητοῦ τὴν
πρότασιν καὶ ἐπεσφράγισε διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ του θανά-
του, ὅτι οὐδεμία κατάθλιψις ἢ ἀδίκημα πρέπει νὰ μᾶς
κάμνη νὰ γινώμεθα ἀπειθεῖς πρὸς τοὺς νόμους τῆς πατρί-
δος. Διεκήρυξε δ' ὅτι καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ
ὄλων τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων ἡ πατρίς εἶνε τιμιώ-
τερον καὶ σεβαστότερον καὶ ἀγιώτερον. Τὴν τελευταίαν
ἡμέραν, ὅτε ἡ Πάραλος ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Δήλου, προσῆλθεν
ἡ σύζυγός του Ξανθίππη μετὰ τῶν τέκνων του καὶ ἤρχι-
σαν νὰ θρηνῶσι καὶ νὰ κλαίωσιν. Ὁ Σωκράτης τοὺς πα-
ρηγόρησε καὶ εἶπε νὰ ἀπέλθωσι. Μετ' ἄκρας δ' ἀταρα-
ξίας συνδιελέγετο μετὰ τῶν μαθητῶν του περὶ ἀθανασίας
τῆς ψυχῆς. Τέλος περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰσῆλθεν ὁ
ὕπηρέτης τῆς φυλακῆς καὶ εἶπεν εἰς τὸν Σωκράτη νὰ πῖν
τὸ κώνειον. Καὶ ὁ μὲν ὕπηρέτης ἤρχισε νὰ κλαίῃ, ὁ δὲ
Σωκράτης ἔλαβε τὸ ποτήριον καὶ ἐξεκένωσεν αὐτὸ ἀτα-
ράχως. Μετ' ὀλίγον κατεκλίθη ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐκάλυψε
τὸ πρόσωπον καὶ ἐξέπνευσεν.

Οἱ Ἀθηναῖοι μεταμεληθέντες διέταξαν κοινὸν πένθος
καθ' ὅλην τὴν πόλιν καὶ ἀνήγειραν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀν-
δριάντα χαλκοῦν.

§ 14 ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ

Ὁ Πελοπίδας ἦτο υἱὸς τοῦ Ἴπποκλέους ἐξ ἐπισήμου καὶ πλουσίας οἰκογενείας τῶν Θηβῶν. Ὁ Πελοπίδας, ἂν καὶ ἦτο πλούσιος, ἔζη μὲ λιτότητα καὶ ὀλιγάρκειαν, ἀλλ' ἐδαπάνᾳ ἀφειδῶς ὑπὲρ τῶν φίλων του καὶ μάλιστα ὑπὲρ τῆς πατρίδος του. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐξήσκησε τὸ σῶμά του εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ εἰς τὸ κυνήγιον καὶ κατέστησεν αὐτὸ ῥωμαλέον, ὥστε νὰ ἀντέχη εἰς πάντας τοὺς ὑπερβολικοὺς κόπους.

Ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας ἦτο υἱὸς τοῦ Πολύμνιδος ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῶν Θηβῶν. Διετέλεσε καθ' ὄλον τὸν βίον πένης καὶ ἀνεδείχθη χρημάτων ὑπέρτερος. Πολλοὶ πολλάκις ἀπεπειράθησαν νὰ τὸν δελεάσωσι διὰ χρημάτων, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν. Οὐδὲ τὰ ὑπὸ τοῦ φίλου του Πελοπίδου προσενεχθέντα πολλάκις πρὸς ἀνακούφισιν τῆς πενίας του ἐδέχθη. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἠσκήθη εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ τὰ πολεμικά, ὡς οἱ ἄριστοι ἄνδρες τῶν Θηβαίων, εἰς δὲ τὴν μουσικὴν καὶ τὴν διανοητικὴν ἐκπαίδευσιν, ὡς οἱ ἄριστοι τῶν Ἀθηναίων. Μέχρι τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας δὲν ἀνεμίχθη οὐδὲως εἰς τὰ πολιτικά καὶ πολεμικά πράγματα, ἀλλὰ κατεγίνετο εἰς φιλοσοφικὰς μελέτας. Κατὰ πρῶτον ἀνεμίχθη εἰς τὰ πολιτικά καὶ στρα-

τιωτικά, ὅτε οἱ Θηβαῖοι ἀνέλαβον νὰ ἐκδιώξωσιν ἐκ τῆς Καδμείας τὴν Σπαρτιατικὴν φρουράν. Τότε μετὰ τοῦ Πελοπίδου συνέστησε καὶ τὸν ἱερὸν λόχον. Συνέκειτο δὲ οὗτος ἐκ 300 ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν ἐκ τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν, οἵτινες συνεδέοντο πρὸς ἀλλήλους διὰ φιλίας καὶ ὄρκου νὰ συναποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ὁ στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν Φοιβίδας κατέλαβε διὰ προδοσίας τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν Καδμείαν καὶ κατεδίωξε τοὺς δημοκρατικούς. Πολλοὶ τούτων, ἐν οἷς καὶ ὁ Πελοπίδας, διεσώθησαν διὰ τῆς φυγῆς εἰς Ἀθήνας. Ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ δὲν ἔπαυε προτρέπων τοὺς συνεξορίστους πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος. Ἐπὶ τέλους ὁ Πελοπίδας μετ' ἄλλων συνωμοτῶν εἰσέρχονται ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὰς Θήβας, φονεύουσι τοὺς τρεῖς πολεμάρχους, ἀνακηρύττουσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐξαναγκάζουσι τὴν Σπαρτιατικὴν φρουράν νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Καδμείας. Ἐνεκα τούτου ἐπῆλθε πόλεμος μεταξύ Σπάρτης καὶ Θηβῶν. Ἄλλ' οἱ Θηβαῖοι κατώρθωσαν διὰ τῆς γενναιότητος τοῦ Πελοπίδου καὶ τῆς στρατηγικῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Ἐπαμεινώνδου νὰ νικήσωσιν ἐπανειλημμένως τοὺς Σπαρτιάτας. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὁ Πελοπίδας συναντήσας δύο Σπαρτιατικούς λόχους παρὰ τὴν Τέγυραν τῆς Βοιωτίας ἐνίκησεν αὐτοὺς ἄγων τὸν ἱερὸν λόχον καὶ 40 ἵππεις.

Βραδύτερον εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βοιωτίαν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεόμβροτος ἄγων 14,000 ὀπλιτῶν καὶ 1600 ἵππεις καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὰ Λεῦκτρα. Ἀπέναντι αὐτοῦ ἀντιπαρατάχθησαν ὁ Ἐπαμεινώνδας

καὶ ὁ Πελοπίδας ἄγοντες οὐχὶ πλείονας τῶν ὀκτακισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἑξακοσίων ἰππέων. Οἱ Θηβαῖοι εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ φόβου, διότι καὶ ὀλιγαριθμότεροι ἦσαν καὶ οἱ μάντιες ἔλεγον ὅτι οἱ αἰωνοὶ δὲν ἦσαν καλοὶ. Ἄλλ' ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς εἰπὼν τὸν περίφημον στίχον τοῦ Ὀμήρου (εἰς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνησθαι περὶ πάτρης) «ἕνας εἶνε ὁ ἄριστος οἰωνὸς νὰ μάχηται τις ὑπὲρ τῆς πατρίδος του». Οὕτω δὲ οἱ Θηβαῖοι λαβόντες θάρρος ἐπολέμησαν γενναίως καὶ ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας, ἐκ τῶν ὁποίων ἔπεσον εἰς τὴν μάχην περὶ τοὺς τετρακισχιλίους καὶ αὐτὸς ὁ Κλεόμβροτος (371 π. Χ.). Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Ἐπαμεινώνδας μετὰ τοῦ Πελοπίδου εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Σπάρτης. Δὲν ἠθέλησε δὲ νὰ καταστρέψῃ τὴν ἐνδοξὸν πόλιν, ἀλλ' ὑπεχώρησεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἀφ' οὗ ἀνήγειρε τὴν Μεγαλόπολιν καὶ συνώκησεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Μεσσήνην τοὺς διεσκορπισμένους Μεσσηνίους.

Ἔνεκα τούτου ἐβράδυνε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Θήβας καὶ ἐκράτησε τὴν στρατηγίαν ἐπὶ 4 μῆνας πλείοτερον. Ὅθεν εἰσῆχθη εἰς δίκην μετὰ τοῦ Πελοπίδου καὶ ἐπρόκειτο νὰ τιμωρηθῆ μὲ θάνατον. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ὠμολόγησεν ἑαυτὸν μόνον ὑπεύθυνον καὶ εἶπε νὰ μνημονευθῆ ὅτι κατεδικάσθη εἰς θάνατον, διότι κατῴρθωσεν, ὥστε οἱ Θηβαῖοι νὰ νικήσωσι τοὺς Σπαρτιάτας, τοὺς ὁποίους οὐδὲ νὰ ἀτενίσωσι κἂν ἐτόλμων πρότερον. Οἱ δὲ δίκασται τὸν ἠθῶσαν. Κατόπιν ἀποσταλεῖς εἰς Θεσσαλίαν ὡς πρέσβυς

ὁ Πελοπίδας συνελήφθη δολίως ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Ἀλεξάνδρου καὶ ἐφυλακίσθη, ὁ δὲ πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ ἀποσταλεῖς στρατὸς διέτρεξε τὸν μέγιστον κίνδυνον, καὶ μόλις διέσωσεν αὐτὸν ὁ ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης στρατεύων Ἐπαμεινώνδας, ὅστις ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν κατ' ἀπαίτησιν τοῦ κινδυνεύοντος στρατοῦ. Ὁ Πελοπίδας ἐλευθερωθεὶς τὸ ἐπόμενον ἔτος ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου εἰσέβαλε πάλιν εἰς Θεσσαλίαν καὶ συνάψας μάχην πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον κατετρόπωσε μὲν αὐτόν, ἀλλ' ἔπεσε καὶ ὁ Πελοπίδας προκινδυνεύων ὑπὲρ τῆς νίκης (364 π. Χ.). Μετὰ διετίαν ὁ Ἐπαμεινώνδας εἰσέβαλε τετάρτην φορὰν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν Σπάρτην, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου. Ὑποστρέψας δὲ εἰς Μαντίνειαν συνεχρότησε μάχην φονικὴν καὶ πεισματώδη πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, καθ' ἣν καὶ πάλιν ἐνίκησεν αὐτοὺς διὰ τῆς λοξῆς φάλαγγος. Ἀλλ' ἔπεσε καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῇ πληγθεὶς θανασίμως εἰς τὸ στήθος ὑπὸ δόρατος, ἐκομίσθη δὲ ἐκτὸς τῆς μάχης εἰς τὸ στρατόπεδον. Οἱ ἰατροὶ εἶπον ὅτι ἅμα ἐξαχθῆ ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος ἀπὸ τοῦ στήθους, θά ἐπέλθῃ ἀφεύκτως ὁ θάνατος. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἤκουσεν ἀταράχως τὴν γνώμην τῶν ἰατρῶν καὶ ἠρώτησεν ἂν διεσώθῃ ἡ ἀσπίς του. Ἀφοῦ δὲ εἶδεν αὐτήν, τὴν ἔλαβε καὶ τὴν ἠσπάσθη. Κατόπιν ἠρώτησεν, ἂν ἡ νίκη ἔμεινεν ὑπὲρ τῶν Θηβαίων, ἀφ' οὗ δὲ ἐβεβαιώθη καὶ περὶ τῆς νίκης, « Ἀρκετὰ ἔζησα, εἶπε, τῶρα δύναμαι νὰ ἀποθάνω· ἐκβάλετέ μου τὴν αἰχμὴν ». Καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν ἄγων τὸ 56 ἔτος τῆς ἡλικίας.

Ἐτάφη δὲ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ βίου δὲν ἀπέβαλε τὴν συνείδησιν τῶν μεγαλουργημάτων του. Διότι, λέγεται ὅτι, ὅτε τις τῶν περὶ ἑαυτὸν φίλων δακρυρροῶν εἶπεν· « Ἀποθνήσκεις ἄτεκνος, Ἐπαμεινώνδα », ἐκεῖνος ἀπεκρίθη· « Ναί, ἀλλ' ἀφίνω δύο θυγατέρας τὴν ἐν Λεύκτροις καὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ νίκην ».

§ 15. Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

(356—323 π. Χ.)

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἠπείρου Νεοπτολέμου, γεννηθεὶς τῷ 356 π. Χ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκαυχᾶτο ὅτι ἐκ πατρὸς μὲν κατήγετο ἀπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἐκ μητρὸς δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως. Ὁ πατὴρ του ἐξεπαίδευσεν αὐτὸν ἄριστα καὶ ἀπὸ τοῦ δεκάτου τρίτου ἔτους τῆς ἡλικίας προσεκάλεσεν ὡς διδάσκαλόν του τὸν μέγαν φιλόσοφον Ἀριστοτέλην, ὅστις ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τὸν πόθον πρὸς τὴν μεγαλουργίαν. Διὸ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξόχως ἐσέβητο καὶ ἐτίμα τὸν διδάσκαλόν του. Εὐθύς ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἀπέδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος ὁποῖός τις ἔμελλε νὰ γείνη. Ὁ Φί-

λιππος εἶχεν ἵππον τινά, καλούμενον Βουκέφαλον, ὅστις ἦτο τόσον ἄγριος, ὥστε οὐδείς τῶν βασιλικῶν ἵπποκόμων ἠδυνήθη νὰ τὸν πλησιάσῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμοίως κατώρθωσε νὰ τὸν ἵππεύσῃ καὶ νὰ τὸν τιθασσεύσῃ, καὶ αὐτὸν κατόπιν ἵππευεν εἰς τὰς μάχας. Ἡλθὸν ποτε πρέσβεις τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν εἰς Μακεδονίαν. Κατὰ σύμπτωσιν ὁ Φίλιππος ἀπουσίαζεν, ὑπεδέχθη δὲ αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος. Ἡρώτα αὐτοὺς οὐχὶ περὶ πραγμάτων παιδικῶν, ἀλλὰ περὶ σπουδαίων ὅποια π. χ. εἶνε ἡ ὁδὸς ἢ πρὸς τὴν Ἀσίαν ἄγουσα. Ποῖον πληθυσμὸν καὶ πολιτισμὸν ἔχει ἐκάστη πόλις. Ποία ἡ δύναμις τῶν Περσῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. Οἱ πρέσβεις ἐθαύμαζον διὰ τὴν μεγαλοφυίαν τοῦ νεαροῦ βασιλόπαιδος.

Τὴν δὲ ἀνδρίαν καὶ γενναιότητα αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέδειξεν εἰς μάχην τινὰ κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν, καθ' ἣν ἔσωσε τὸν πατέρα του. Μόλις ἦτο δέκα ἐξ ἐτῶν, ὅτε ὡς ἀντιβασιλεὺς τοῦ ἀπουσιάζοντος πατρός του κατέστειλεν ἐπανάστασιν τινὰ ἐν Θράκῃ. Τὴν δὲ στρατηγικὴν του μεγαλοφυίαν ἀπέδειξε κατὰ τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας, καθ' ἣν ἄγων τὸ δεξιὸν κέρασ ἐγένετο ὁ κυρίως παραίτιος τῆς νίκης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἄγων τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας (336 π. X.). Οἱ Ἕλληνες τότε περιφρονούντες τὴν νεότητά του ἐσχεδίασαν ἐπανάστασιν. Ὅτε ὁμοίως εἶδον αἰφνης τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ στρατοῦ, οὐδείς ἐτόλμησε νάντισταθῆ. Ἐλθὼν δὲ εἰς Κόρινθον ὁ Ἀλέξανδρος ἀνηγορεύθη εἰς γενικὴν τῶν Ἑλλήνων συνέλευσιν ἀρχιστράτη-

γος τῶν Ἑλλήνων κατὰ Περσῶν. Ἐπιστρέψας εἰς Μακεδονίαν καθυπέταξε τοὺς περίξ ἀποστατήσαντας λαούς. Ἐπειδὴ δὲ διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἐφονεύθη, οἱ Θηβαῖοι ἀπεστάτησαν. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος κατέφθασεν ἐκεῖθεν μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, κατετρόπωσεν αὐτοὺς εἰς μάχην φονικωτάτην, καθ' ἣν ἔπεσον 6000 Θηβαῖοι καὶ 30000 ἠχμαλωτίσθησαν, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἅπασα κατεσχάφη, πλὴν τῶν ναῶν, τῆς Καδμείας καὶ τῆς οἰκίας τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου (335 π. Χ.).

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΕΙΣ ΑΣΙΑΝ

(334—323).

Ὁ Ἀλέξανδρος συμπληρώσας τὰς ἀναγκαίας παρασκευὰς διεπέρασε διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς Ἀσίαν ἄγων τριάκοντα χιλιάδας πεζῶν καὶ πέντε χιλιάδας ἵππέων. Πρὶν ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Περσῶν, ἀνέβη εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἐπεσκέφθη τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως. Στέψας δὲ τὸν τάφον τοῦ ἥρωος ἐμακάρισεν αὐτόν, διότι καὶ ζῶν ἠξιώθη νὰ ἔχη φίλον πιστὸν τὸν Πάτροκλον, καὶ ἀποθανὼν ἐπαινέτην τῆς ἀνδρίας τοῦ τὸν θεῖον Ὀμηρον. Προχωρήσας ἐκεῖθεν εὔρε παρα-

τεταγμένον παρά τὰς ὄχθας τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ τὸν στρατὸν τῶν Περσῶν ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας. Ὁ Ἀλέξανδρος διαπεράσας ἔφιππος τὸν ποταμὸν κατετρόπωσε τοὺς Πέρσας μετὰ πολύωρον καὶ πεισματωδεστάτην μάχην, καθ' ἣν ἐπανειλημμένως ἐκινδύνευσε νὰ φονευθῆ. Ἔσωσε δὲ αὐτὸν ἀπὸ βεβαίου θανάτου ὁ στρατηγὸς τοῦ Κλεΐτος, ἀποκόψας τὴν χεῖρα Πέρσου στρατηγοῦ, ὅστις ἦτο ἔτοιμος νὰ ἀποκόψῃ διὰ τοῦ ξίφους τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκ τῶν ὀπισθεν. Προχωρήσας ἐκεῖθεν νικηφόρος ἔφθασεν εἰς τὸ Γόρδιον, ὅπου ἀπέκοψε διὰ τοῦ ξίφους τὸν πολυθρύλητον γορδιονδεσμόν. Ὁ δεσμὸς οὗτος ἦτο τεχνικώτατα δεδεμένος εἰς μίαν ἀμαξάν. Ἐλεγον δὲ οἱ βάρβαροι, ὅτι ὅστις λύσῃ αὐτὸν θὰ γείνη κύριος τῆς Ἀσίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν λύσῃ, ἀπέκοψεν αὐτὸν διὰ τοῦ ξίφους, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι διὰ τοῦ ξίφους θὰ κυριεύσῃ καὶ τὴν Ἀσίαν. Κυριεύσας δὲ τὰς ἐν τῷ μεταξύ χώρας ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς Ταρόν. Ἐκεῖ ἠσθένησεν ἐπικινδύνως, διότι ἐλούσθη ὑδρομένος εἰς τὰ κατάψυχρα ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Κύδνου. Ἄλλ' ἔσωσε αὐτὸν ὁ ἰατρός του Φίλιππος. Προχωρήσας ἐκεῖθεν ὁ Ἀλέξανδρος συνήντησε παρά τὴν Ἴσσὸν τὸν βασιλέα τῆς Περσίας Δαρεῖον μὲ πολυἀριθμὸν στρατὸν. Συνάψας δὲ μάχην πρὸς αὐτὸν ἐνίκησε (333). Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἐσώθη διὰ τῆς φυγῆς, ἀλλ' ἐφονεύθησαν ἢ ἠχμαλωτίσθησαν περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας Περσῶν. Ἠχμαλωτίσθησαν δὲ καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ σύζυγος καὶ αἱ δύο θυγατέρες τοῦ Δαρείου. Πρὸς αὐτάς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος

προσηνέχθη μεγαλοπρεπῶς καὶ βασιλικῶς ἐπεριποιήθη δειξας τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς του. Προχωρήσας ὁ Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσεν τὴν Δαμασκὸν καὶ τὴν ὀχυρὰν Τύρον μετὰ ἐπτάμηνον πολιορκίαν (332). Διαβάς δὲ κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγρητα συνῆψε τρίτην κρίσιμον μάχην παρὰ τὰς πεδιάδας τῶν Ἀρβήλων καὶ Γαυγαμήλων πρὸς αὐτὸν τὸν Δαρεῖον ἄγοντα ἐν ἑκατομμύριον πεζῶν καὶ 40 χιλ. ἰππέων, καὶ κατετρόπωσεν αὐτόν. Ὁ Δαρεῖος σφίζεται διὰ τῆς φυγῆς, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀνακηρυχθεὶς ἀπὸ τοῦδε βασιλεὺς τῆς Ἀσίας κατέλαβε τὰς πρωτεύουσας τοῦ Ἀσιατικοῦ κράτους Βαβυλῶνα, Σοῦσα, Περσέπολιν καὶ Πασαργάδας, ὅπου εὗρεν ἀπείρους θησαυροὺς. Ὁ Δαρεῖος καταντήσας φυγὰς ἐλεεινὸς ἐφονεύθη μετὰ ἐν ἔτος ὑπὸ τινος σατράπου Βήσσου, τὸν ὁποῖον συλλαβὼν κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἀνεσταύρωσεν.

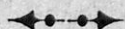
Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Περσίας ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰνδικήν, τὴν ὁποίαν καὶ καθυπέταξεν (327—325 π. Χ.). Εἰς τῶν βασιλέων αὐτῆς, ὁ Ταξίλλης, ὑπετάχθη ἄνευ πολέμου. Ἄλλ' ἕτερος βασιλεὺς ὁ Πῶρος, δὲ ἠθέλησε νὰ ὑποταχθῆ. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ τὸν συνέλαβεν αἰχμάλωτον. — «Καὶ πῶς θέλεις νὰ σὲ μεταχειρισθῶ τώρα;» ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος. — «Β α σ ι λ ι κ ῶ ς», ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος. — «Τί ἄλλο ἀκόμη ζητεῖς;» προσέθηκεν ὁ Ἀλέξανδρος. — «Οὐδέν, ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος, διότι εἰς τὸ β α σ ι λ ι κ ῶ ς τὰ πάντα περιέχονται». Ὁ Ἀλέξανδρος θαυμάσας τὴν μεγαλοφροσύνην αὐτοῦ, τὸν ἠλευθέρωσε καὶ τῷ ἐχάρισε,

πλήν τῆς ἰδικῆς του, καὶ ἄλλας χώρας. Ἄφ' οὗ δὲ καθυπέταξε καὶ τὴν Ἰνδικήν, ὑπέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τὴν ὁποίαν εἶχε σκοπὸν νὰ κάμῃ πρωτεύουσαν τοῦ παγκοσμίου κράτους του. Ἄλλ' ἐκεῖ ἀσθενήσας ἐκ πυρετοῦ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν (323). Ἐβασίλευσε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος 12 ἔτη καὶ 8 μῆνας καὶ κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ κατώρθωσε τόσα μεγάλα καὶ ἔνδοξα κατορθώματα, ὅσα οὐδεὶς μέχρι τῆς σήμερον. Δικαίως λοιπὸν ἐπωνομάσθη

Μέγας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

§	1	Ἡρακλῆς	Σελ. 3— 7
§	2	Θησεύς.	» 7—11
§	3	Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος	» 12—15
§	4	Λυκοῦργος.	» 15—18
§	5	Σόλων	» 18—23
§	6	Μιλτιάδης	» 23—27
§	7	Λεωνίδαο	» 27—30
§	8	Θεμιστοκλῆς.	» 30—34
§	9	Ἄριστειδῆο	» 34—37
§	10	Παυσανίας	» 37—40
§	11	Κίμων	» 40—44
§	12	Περικλῆο	» 44—46
§	13	Σωκράτῆο	» 47—49
§	14	Πελοπίδαο καὶ Ἐπαμεινώνδαο	» 50—54
§	15	Ὁ Μέγαο Ἀλέξανδροο	» 54—59

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

11—12		1	
12—13		2	
13—14		3	
14—15		4	
15—16		5	
16—17		6	
17—18		7	
18—19		8	
19—20		9	
20—21		10	
21—22		11	
22—23		12	
23—24		13	
24—25		14	
25—26		15	

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1895.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΝΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΝΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

